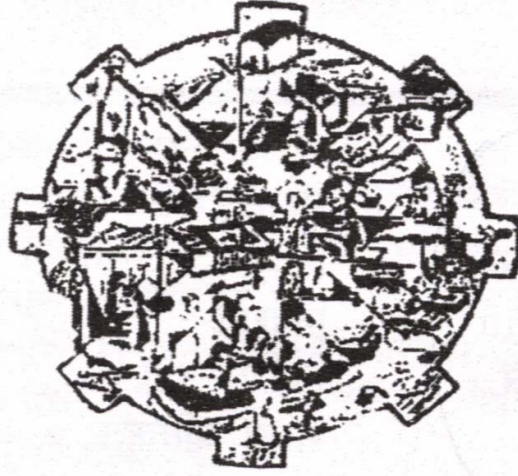

औद्योगिक प्रवर्द्धन तथाङ्क

(घरेलु तथा साना उद्योग विभाग)

२०६६

नेपाल सरकार

उद्योग मन्त्रालय

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग

त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं

फोन नं. ४२५९८४२, ४२५९८४६,

४२५९८७५

फ्याक्स नं. ४२५९७४७

E-mail: docs@wlink.com.np

Website: <http://www.dcsi.gov.np>

P.O. Box : 10701

औद्योगिक प्रवर्द्धन तथ्याङ्क-२०६६
को प्रकाशनमा संलग्न कार्यटोली:

क) प्रकाशन समिति

श्री बिष्णु प्रसाद अर्याल	महानिर्देशक	सल्लाहकार
श्री नरेन्द्रराज बराल	निर्देशक	संयोजक
श्री दीपक अधिकारी	लेखा अधिकृत	सदस्य
श्री ऋषिराम पंगेनी	शाखा अधिकृत	सदस्य
श्री दिनेश सागर भुसाल	शाखा अधिकृत	सदस्य सचिव

ख) विशेष सहयोग

श्री गोकुल प्रसाद धिताल	निर्देशक
श्री कृष्ण प्रसाद खरेल	निर्देशक
श्री बद्धी कार्की	उप सचिव
श्री इश्वरी प्रसाद शर्मा	शाखा अधिकृत

ग) कम्प्युटर

श्री शिवराज रेग्मी

घ) व्यवस्थापन सहयोगी:

श्री परमेश्वर पन्त
श्री रमेश सुवेदी
श्री प्रेमकुमार श्रेष्ठ
श्री त्रिभुवन खनाल
श्री बसन्त सापकोटा

©घरेलु तथा साना उद्योग विभाग

प्रकाशन प्रति :- ६००

मुद्रण :- सोपान प्रेस प्रा.लि.

डिल्ली बजार, काठमाण्डौ

फोन नं. ४४४२२०६

E-mail sopanpress2@gmail.com

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग

(त्रिपुरेश्वर काठमाडौं)

फोन नं.

४२५९८४२
४२५९८४६
४२५९८५५
४२५९८७५

पो. ब. नं.: १०७०१

पत्र संख्या :-

च. नं. :-

प्राक्कथन

स्वदेशी, निजी एवं सार्वजनिक उद्यमलाई प्राथमिकता र प्रश्रय दिई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई स्वतन्त्र, आत्मनिर्भर एवं उन्नतिशील गराउन औद्योगिकरणको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । औद्योगिकरणको माध्यमबाट मात्र व्यापार सन्तुलन कायम गर्न, रोजगारीका अवसर सृजना गर्न र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा उद्योग क्षेत्रको योगदान बढाउन सकिन्छ । अर्थतन्त्रको आधार स्तम्भको रूपमा रहेको यस क्षेत्रमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योग क्षेत्रको भूमिका सर्वाधिक महत्वपूर्ण रहेको छ ।

लघु उद्यम नीति अनुसार सबै जिल्लामा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दै लघुस्तरका उद्यमहरूको सृजना, प्रवर्द्धन एवं विकासमा सघाउ पुग्ने गरी औद्योगिक व्यवसाय केन्द्रहरूको विकासलाई प्रोत्साहित गरी गरीबीको रेखामुनी रहेका अति विपन्न वर्ग/समूहलाई लक्षित गरी लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विकास सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति अनुरूप हाम्रा प्रयासहरू केन्द्रित गरिएका छन् ।

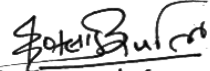
राष्ट्रको आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउन कृषि क्षेत्रमा रहेको निर्भरतालाई कम गर्दै विद्यमान बेरोजगारी, अर्धबेरोजगारी तथा गरिबी कम गर्न घरेलु तथा साना उद्योग क्षेत्रको योगदान बढाउन जरुरी छ । स्थानीय स्रोत-साधनको उपयोग, परम्परागत सीप र कौशलताको जगेर्ना, नवीन प्रविधि र उद्यमशिलताको उपयोग गर्न, तुलनात्मक लाभ तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता भएका क्षेत्रको पहिचानका आधारमा उच्च प्राथमिकता तथा प्राथमिकताका उद्योगमा लगानी बढाउन एवं "उद्यमशील बनीं, युवा बेरोजगारी घटाऔं" र "एक गाउँ एक उत्पादन" का नारालाई रोजगार प्रवर्द्धन अभियानको रूपमा संचालन गर्न हाम्रा कार्यक्रमहरू परिलक्षित गरिएका छन् ।

नेपाल विश्व ब्यापार संगठनको सदस्यता मार्फत विश्वव्यापी शासनको संजालमा औपचारिक तवरले आबद्ध भईसकेको सन्दर्भमा एकातर्फ आयात प्रतिस्थापन गर्नसक्ने गरी औद्योगिक विकास गर्न आवश्यक छ भने अर्कोतर्फ हाम्रा औद्योगिक उत्पादनहरू विश्व बजारमा टिक्न सक्ने प्रतिस्पर्धी बनाउन अपरिहार्य छ । यस सन्दर्भमा विभागको प्रत्यक्ष संलग्नतामा संचालित "सीपविकास कार्यक्रम", "व्यवसाय संबर्द्धन कार्यक्रम", "बौद्धिक सम्पत्ति उपयोग क्षमता विकास कार्यक्रम" तथा औद्योगिक प्रवर्द्धन सम्बन्धि कार्यहरूले केही हदसम्म योगदान दिने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

निजी तथा गैरसरकारी सरोकार राख्ने निकायहरूसँग सहकार्यको वातावरणबाट भरपुर लाभ लिई ग्रामिण भेगसम्म लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको स्थापना र विकास गरी वृहत औद्योगिकीकरणमा जोड दिनेतर्फ हाम्रा प्रयासहरू केन्द्रित गर्न सक्नुपर्दछ ।

यस औद्योगिक प्रवर्द्धन तथ्याङ्क पुस्तिकामा यस विभाग र अन्तर्गतका निकायबाट सम्पादित विविध कार्य एवं क्रियाकलापहरूको संक्षिप्त विश्लेषण प्रस्तुत गरिएको छ । यस प्रकाशनले सम्बद्ध सबै पक्षलाई घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी तथ्याङ्क एवं सामान्य जानकारी उपलब्ध गराउन सक्ने अपेक्षा गरेको छु । पुस्तिकालाई यस रूपमा तयार गर्दा त्रुटि नहोस् भनी यथासक्य प्रयास गरिएको छ । सुधारका लागि समस्त पाठकवृन्दको सुझाव र प्रतिक्रिया सदा स्वागतयोग्य छ ।

अन्तमा यो पुस्तिका यस रूपमा तयार गर्ने कार्यमा संलग्न विभागका सबै कर्मचारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

विष्णुप्रसाद अर्याल
(महानिर्देशक)

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पृष्ठ संख्या
१)	परिचय	१
२)	घरेलु तथा साना उद्योग विभागबाट सम्पादन गरिने उद्योग प्रशासनसम्बन्धी कार्यहरु	२
	क) अनुमति (इजाजत)	२
	ख) वातावरण प्रदुषण नियन्त्रण/व्यवस्थापनसम्बन्धी व्यवस्था	४
	ग) उद्योग दर्ता तथा नवीकरण	९
	घ) उद्योग दर्तासम्बन्धी तथ्याङ्क	१०
	ङ) सुविधा तथा सहूलियत	२६
	च) घरेलु तथा साना उद्योग विभागबाट सञ्चालित औद्योगिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२८
३)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र समिति अन्तर्गतका कार्यलयहरुबाट सञ्चालित सीपमूलक तालिम र औद्योगिक जनशक्ति विकासको स्थिति	३०
४)	कर्जा प्रवाह कार्यक्रम	४३
५)	लघु, घरेलु तथा साना उद्योग विकास कोष, २०६२	४८
६)	घरेलु तथा साना उद्योग विभागद्वारा विगत वर्षहरुमा गराइएका अध्ययन अनुसन्धान कार्यहरु	५०
	क) औद्योगिक सम्भाव्यता अध्ययन	५०
	ख) घरेलु तथा साना उद्योगको सञ्चालन स्थिति अध्ययन	५१
	ग) सीपमूलक तालिमको बजार माग अध्ययन	५१
	घ) सीपमूलक तालिमको प्रभावकारिता अध्ययन	५१
७)	व्यवसाय सम्बर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन	५२
८)	घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र	५४
	क) तयारी पोशाक प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५५
	ख) हाते कागज प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५५
	ग) सेरामिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५६
	घ) छालावस्तु प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५६
९)	बन्दी प्रशिक्षण कार्यक्रम	५७
१०)	हस्तकला प्रवर्द्धन इकाई	५९

तालिका-सूची

तालिका नं.

विषय

पृष्ठ संख्या

१)	साना उद्योगको लागि इजाजत प्रदान गरिएको विवरण	४
२)	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएको उद्योगहरूको जिल्लागत विवरण	६
३)	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएको उद्योगहरूको विषयगत विवरण	७
४)	घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता सम्बन्धी विवरण (वर्गीकरणको आधारमा)	१०
५)	शुरु देखि आ.व. २०६५/६६ सम्म दर्ता कायम रहेका घरेलु तथा साना उद्योगहरूको संख्या (वर्गीकरणको आधारमा)	११
६)	शुरुदेखि आ.व. ०६५/६६ सम्म दर्ता कायम रहेका घरेलु तथा साना उद्योगहरूको विवरण (कानूनी स्वरूपको आधारमा)	१४
७)	क्षेत्रीय आधारमा घरेलु तथा साना उद्योगहरूको दर्ता विवरण	१६
८)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत दर्ता भएका घरेलु र साना उद्योगसम्बन्धी जिल्लागत विवरण	१८
९)	आ.व. २०६५/६६ मा दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगसम्बन्धी जिल्लागत विवरण (वर्गीकरणको आधारमा)	२०
१०)	आ.व.२०६५/६६ मा दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगका उद्यमी र प्रस्तावित रोजगारीसम्बन्धी संख्यात्मक विवरण	२३
११)	घरेलु तथा साना उद्योगको फर्म वर्गीकरणअनुसार दर्ता	२५
१२)	घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रदान भएको आयकर सुविधा	२७
१३)	घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रदान गरिएको सुविधा सहूलियतसम्बन्धी विवरण	२७
१४)	घरेलु तथा साना उद्योग विभागको आ.व.२०६५/६६ को वार्षिक कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण (२७ जिल्ला)	२८
१५)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका जिल्लास्थित कार्यालयहरूबाट प्रदान गरिएको प्रशिक्षणमा सहभागी प्रशिक्षार्थीहरूको विवरण	३०
१६)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट आ.व.२०६५/६६ मा सञ्चालित तालिममा सहभागी समूह/वर्गको संख्या	३३
१७)	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गत आ.व. २०६५/६६ मा सञ्चालित तालिममा सहभागी समूह/वर्गको संख्या	३५
१८)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट आ.व. २०६५/६६ मा सञ्चालित तालिमका प्रकार र सहभागी महिला पुरुषहरूको संख्यात्मक विवरण	३८
१९)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट सञ्चालित सीपमूलक तालिमको विषयगत विवरण	४०
२०)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका कार्यालय/आयोजनाबाट तालिम प्राप्त व्यक्तिहरूको संख्या	४२
२१)	सिपमूलक तालिम प्राप्त व्यक्तिहरूलाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको कर्जा प्रवाह विवरण	४५
२२)	सीपमूलक तालिमको प्रभावकारिता अध्ययन र रोजगारी स्थिति	५१
२३)	घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्रको आ.व. २०६५/६६ को वार्षिक लक्ष्य तथा प्रगति विवरण	५४
२४)	कारागार कारखानाहरूद्वारा बन्दी प्रशिक्षण कार्यक्रम	५७
२५)	केन्द्रीय कारागार कारखानाको बन्दी तालिम तथा उत्पादन विवरण	५८
२६)	हस्तकला प्रवर्द्धन इकाईको प्रगति विवरण	५९

परिचय

घरेलु तथा साना उद्योग र लघु उद्यमको माध्यमबाट ग्रामीण क्षेत्रमा स्वरोजगारी तथा रोजगारीका अवसरहरु सृजना गरी ग्रामीण नागरिकको आय र क्रय शक्ति वृद्धि गर्दै गरिवी घटाउनमा मद्दत गर्ने अभियानमा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग कार्यरत छ । औद्योगिक नीति, तीन वर्षीय अन्तरिम योजना तथा नेपाल सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुरूप उपलब्ध स्रोत साधनको समुचित परिचालनद्वारा रोजगारीका अवसरमा वृद्धि गरी राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा उद्योग क्षेत्रको योगदान बढाउने कार्यमा घरेलु तथा साना उद्योग क्षेत्रको महत्वलाई कम आंकलन गर्न मिल्दैन ।

घरेलु तथा साना उद्योगहरुको प्रशासनिक, प्रवर्द्धनात्मक कार्य तथा सीपमूलक प्रशिक्षण संचालन गरी जनशक्ति विकास गर्न केन्द्रीय स्तरमा घरेलु तथा साना उद्योग विभागको स्थापना गरिएको हो । विभागको उक्त कार्यलाई सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति समेत स्थापना गरिएको छ ।

औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ ले घरेलु तथा साना उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्यको जिम्मेवारी घरेलु तथा साना उद्योग विभागलाई दिएको छ । विभागको उक्त कार्य सम्पादन गर्नको लागि हाल विभाग अन्तर्गत २७ जिल्लामा घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरु रहेका छन् भने बाँकी ४८ जिल्लामा घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका मुख्य शाखा र शाखा कार्यालयहरु रहेका छन् । घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गत रहेका कार्यालयहरुले पनि घरेलु तथा साना उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरु घरेलु तथा साना उद्योग विभागको अख्तियारी एवं निर्देशनमा रही सम्पादन गर्दछन् ।

(क) घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत रहेका जिल्लास्तरीय कार्यालयहरु :-

प्रमुख उद्योग अधिकृत (रा. प. द्वितीय श्रेणी) कार्यालय प्रमुख भएका कार्यालयहरु :-

मोरङ, सुनसरी, बारा, पर्सा, चितवन, काठमाडौं, ललितपुर, कास्की, रुपन्देही र बाँके ।

उद्योग अधिकृत (रा. प. तृतीय श्रेणी) कार्यालय प्रमुख भएका कार्यालयहरु :-

भापा, सप्तरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, मकवानपुर, भक्तपुर, काभ्रेपलाञ्चोक, पाल्पा, नवलपरासी, कपिलवस्तु, दाङ्ग, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुर ।

(ख) घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत विभिन्न विषयमा सीप विकास तालिम प्रदान गर्नको लागि घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र रहेको छ । सो केन्द्र अन्तर्गत निम्नानुसारको कार्यक्रमहरु सञ्चालित छन् :-

- तयारी पोशाक सिलाई प्रशिक्षण कार्यक्रम
- छालावस्तु प्रवर्द्धन कार्यक्रम
- हातेकागज प्रवर्द्धन कार्यक्रम
- सेरामिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम

(ग) घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गत रहेका मुख्य शाखा र शाखा कार्यालयहरु :-

मुख्य शाखा कार्यालयहरु

१. इलाम
२. धनकुटा

शाखा कार्यालयहरु

- ताप्लेजुङ्ग, पाँचथर
- तेह्रथुम, संखुवासभा, भोजपुर

३. उदयपुर	- सोलुखुम्बु, खोटाङ्ग, ओखलढुङ्गा
४. दोलखा	- रामेछाप, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक
५. नुवाकोट	- रसुवा, धादिङ्ग
६. तनहुँ	- मनाङ्ग, गोरखा, लमजुङ्ग, स्याङ्जा
७. बाग्लुङ्ग	- पर्वत, म्याग्दी, मुस्ताङ्ग, गुल्मी, अर्घाखाँची
८. प्यूठान	- रुकुम, रोल्पा, सल्यान
९. जुम्ला	- मुगु, हुम्ला, डोल्पा
१०. सुर्खेत	- दैलेख, जाजरकोट, कालिकोट
११. डोटी	- बझाङ्ग, बाजुरा, अछाम
१२. वैतडी	- दार्चुला, डडेलधुरा

“उद्यमशील बनौं, युवा बेरोजगारी घटाऔं”

**“स्वदेशमा उत्पादित वस्तु र सेवाको गर्वका साथ
प्रयोग तथा उपयोग गरौं”**

**“उद्यमी बनौं, उत्पादन बढाऔं, बेरोजगारी घटाऔं,
समुन्नत नयाँ नेपाल निर्माणमा सहभागि बनौं”**

घरेलु तथा साना उद्योग विभागबाट सम्पादन गरिने

उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू

उद्योग प्रशासन अन्तर्गत मुख्यरूपमा तीन प्रकारका कार्यहरू पर्दछन् । सुरक्षा, जनस्वास्थ्य तथा वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने किसिमका उद्योगहरूको स्थापना, विस्तार एवं विविधीकरणको लागि अनुमति दिने, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको दर्ता गर्ने र ऐनद्वारा उद्योगहरूलाई प्रत्याभुत गरिएका विभिन्न प्रकारका सुविधा उपलब्ध गराउने कार्यहरू उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्य अन्तर्गत पर्दछन् ।

क) अनुमति (इजाजत) :-

औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा ९ अनुसार सुरक्षा, जनस्वास्थ्य तथा वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने किसिमका सोही ऐनको अनुसूची २ मा उल्लेखित निम्न उद्योगहरू स्थापना गर्न अनुमति लिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

- (१) हातहतियार, गोली गट्टा, बारुद लगायतका विस्फोटक पदार्थ उत्पादन गर्ने, सुरक्षात्मक छपाई(सेक्युरिटी प्रिन्टिङ्ग), मुद्रा तथा सिक्का उद्योग,
- (२) चुरोट, बिडी, सिगार, खाने सुती, खैनी र सुती मुख्य कच्चापदार्थ हुने यस्तै प्रकारका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग, मदिरा वा वियर उत्पादन गर्ने उद्योग,
- (३) अनुसूची १ को द्रष्टव्य २ अनुसार मेसिनबाट ऊनी धागो काल्ने तथा मेसिनबाट ऊनी गलैँचा उत्पादन गर्ने उद्योग ।
उपर्युक्त उद्योग बाहेक अन्य उद्योगहरूको स्थापना, विस्तार एवं विविधीकरण गर्नको लागि अनुमति लिनु नपर्ने व्यवस्था ऐनमा गरिएको छ ।

यसरी अनुमति लिनुपर्ने उद्योगहरूको लागि निम्न अनुसार प्रक्रिया पुऱ्याई दरखास्त दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

- (१) अनुमति लिनुपर्ने उद्योग स्थापना गर्न चाहनेले निम्न कागजात संलग्न गरि विभाग अन्तर्गतको सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्छ ।
 - (क) नागरिकताको फोटोकपी (प्रतिलिपि),
 - (ख) उद्योगको कानूनी हैसियत स्पष्ट हुने कागजात (जस्तै प्रा.लि.भए प्रबन्धपत्र, नियमावली र कम्पनी दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, साभेदारी भए कबुलियतनामा),
 - (ग) अनुमति फाराम (क फाराम),
 - (घ) स्कीम,
 - (ङ) वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ अनुसार प्रारम्भिक वातावरणिय परिक्षण प्रस्ताव (**Initial Environmental Examination**) गर्नुपर्ने उद्योगले **IEE** प्रयोजनको लागि राष्ट्रियस्तरको पत्रिकामा जग्गाको कि.नं., क्षेत्रफल तथा राय सुभाब दिने स्थान समेत खुलाई १५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्नुपर्नेछ । उक्त सूचना सम्बन्धित गा.वि.स./न.पा.मा टांस गरी सोको मुचुल्का र सूचनामा उल्लेखित प्रस्ताव सम्बन्धमा राय सुभाब परे, नपरेको भन्ने गा.वि.स./ना.पा.को सिफारिस सहितको पत्र,
 - (च) सर्जमिन मुचुल्का,
 - (छ) वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ को अनुसूची ३ बमोजिम कार्यसूची र ५ बमोजिम **IEE** प्रतिवेदन,
 - (ज) मदिरा उद्योगको हकमा मदिरा निषेधित क्षेत्र होइन भन्ने सम्बन्धित जि.वि.स. को पत्र,
 - (झ) आवश्यक अन्य कागजात ।
- (२) उपर्युक्त अनुसार कागजातसहित निवेदन प्राप्त भएपछि सम्बन्धित कार्यालयको अधिकार क्षेत्रभित्र भए कार्यालयबाटै (जस्तै १० लाख रुपैया भन्दा कम स्थिर पाजी रहेका सुतीजन्य उद्योग स्थापनाको अनुमति औ.प्र.बोर्डको ११८औं बैठकको निर्णयानुसार सम्बन्धित कार्यालयबाटै दिन सकिने), त्यस्तै १० लाख रुपैया भन्दा बढी स्थिर पूंजी लगानी हुने सुतीजन्य उद्योगको हकमा **IEE** स्वीकृतिको लागि विभागमा पठाई स्वीकृत भएपछि प्रत्यायोजित पूंजीको सीमा भित्र रही कार्यालयबाटै अनुमति दिन सकिने व्यवस्था रहेको छ । अन्य उद्योगको हकमा सिफारिस सहित विभागमा फाइल पठाई विभागको अधिकार क्षेत्र भित्र भएमा जस्तै मदिरा, वियर उद्योगको **IEE** स्वीकृत गराई विभागबाटै अनुमति दिइने र अन्यको हकमा औ.प्र.बोर्डमा प्रस्ताव पठाइने र स्वीकृत भएमा औ.प्र.बोर्डको निर्णयानुसार दरखास्त परेको

मितिले ३० दिनभित्र अनुमति दिने व्यवस्था कानुनी रूपमा नै स्पष्ट पारिएको छ । यसरी अनुमति पाइसकेपछि प्रत्यायोजित अधिकार अनुसार कार्यालयबाट उद्योग दर्ता गराई स्थापना गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ ।

द्रष्टव्य :- हाल मदिराजन्य उद्योग र मेसिनबाट धागो काल्ने उद्योग नेपाल सरकारको निर्णयानुसार अनुमति रोक्का गरिएको छ ।

विभाग र अन्तर्गतका जिल्लास्तरीय कार्यालय एवं घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका जिल्ला स्तरीय कार्यालयहरूबाट आर्थिक वर्ष २०५०।५१ देखि आर्थिक वर्ष २०६५।६६ सम्म साना उद्योगको लागि दिइएको अनुमति विवरण तालिका नं.१ मा देखाइएको छ ।

तालिका नं. १

साना उद्योगको लागि इजाजत प्रदान गरिएको विवरण

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	इजाजत प्रदान गरिएको संख्या
१	२०५०।५१	२४४
२	२०५१।५२	२८६
३	२०५२।५३	२२१
४	२०५३।५४	२३४
५	२०५४।५५	१९
६	२०५५।५६	५
७	२०५६।५७	४१
८	२०५७।५८	४
९	२०५८।५९	५६
१०	२०५९।६०	५२
११	२०६०।६१	४२
१२	२०६१।६२	६१
१३	२०६२।६३	४१
१४	२०६३।६४	५०
१५	२०६४।६५	२४
१६	२०६५।६६	५१
	जम्मा	१४३१

माथिको तालिकामा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट आ. व. २०५०।५१ देखि आ. व. २०६५।६६ सम्म साना उद्योगहरूको लागि इजाजत प्रदान गरिएको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । सो अवधिमा जम्मा १४३१ वटा उद्योगहरूलाई इजाजत प्रदान गरिएकोमा आ. व. २०५१।५२ मा सबैभन्दा बढी २८६ वटा र आ. व. २०५७।५८ मा सबैभन्दा कम ४ वटा उद्योगहरूलाई इजाजत प्रदान गरिएको छ ।

ख) वातावरण प्रदूषण नियन्त्रण/व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था :-

वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ को अनुसूची १ र २ मा उल्लेख भए अनुसार वातावरण प्रदूषण गर्ने उद्योगहरू सोही नियमावलीको नियम ५, ७, १० बमोजिम प्रस्तावकले पेश गरेका प्रस्तावहरू स्वीकृत गर्न विभागमा एउटा समिति रहेको छ । घरेलु तथा साना उद्योग विभागमा **IEE** स्वीकृत गर्ने समिति निम्नानुसार गठन गरिएको छ :-

१. महानिर्देशक,घरेलु तथा साना उद्योग विभाग - अध्यक्ष
२. निर्देशक, रा.प.द्वि.प्रा.(वातावरण हेर्ने), उद्योग विभाग - सदस्य

३. निर्देशक, रा.प.द्वि.प्रा.(वातावरण हेर्ने), घरेलु तथा साना उद्योग विभाग - सदस्य
४. निर्देशक, रा.प.द्वि.प्रा.(दर्ता र ईजाजत हेर्ने), घरेलु तथा साना उद्योग विभाग - सदस्य
५. प्रतिनिधि, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति - सदस्य
६. शाखा अधिकृत (दर्ता र ईजाजत शाखा) घरेलु तथा साना उद्योग विभाग - सदस्य

सो समिति गठन भए पश्चात् २०५६ साल वैशाखदेखि २०६६ साल आषाढ मसान्तसम्म वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत गरी उद्योग दर्ताको लागि सिफारिस भएका उद्योगहरूको आ.व. २०६०/६१ देखि हालसम्मको जिल्लागत तथा विषयगत विवरण तालिका नं. २ र ३ मा देखाईएको छ । यो समितिको बैठक सामान्यतया हप्तामा एक दिन सो हप्ताभरिमा पेश भएका प्रस्ताव उपर छलफल र निर्णय गर्नका लागि बस्दछ । उद्योग दर्ता प्रक्रिया सरलीकृत गराई जनतालाई सुशासनको अनुभूति हुन सकोस् भन्ने विभागको अभिप्राय अनुसार **IEE** स्वीकृत गर्न प्राप्त यस विभागको अख्तियारीमध्ये ईटा, रोडा ढुङ्गा र प्लाष्टिक उद्योगहरूको **IEE** स्वीकृत जिल्लाबाटै गर्नका लागि मिति २०५८।१।२९ देखि उक्त तीनवटा उद्योगको **IEE** स्वीकृत गर्ने अधिकार यस विभाग अन्तर्गतका २७ जिल्लाका घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयका प्रमुखहरूलाई प्रत्यायोजन गरिएको छ । हाल उपर्युक्त अनुसारका उद्योगको **IEE** स्वीकृत जिल्लाबाटै हुँदै आइरहेको छ, तर जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा प्राविधिक जनशक्तिको अभावले गर्दा नयां प्राविधिको ईटा उद्योगको . स्वीकृतको कार्य नेपाल सरकारको निर्णयानुसार विभागबाटै गरिदै आएको छ । जिल्लास्थित **IEE** समिति निम्नानुसार गठन गरिएको छ :-

१. कार्यालय प्रमुख, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय/समितिको कार्यालय - संयोजक
२. अधिकृत प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालय - सदस्य
३. प्रतिनिधि, जिल्ला स्थित घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ
(सो नभएमा उद्योग वाणिज्य संघको प्रतिनिधि) - सदस्य
४. जिल्लास्थित प्राविधिक अधिकृत,
(संयोजकले तोक्ने,भएसम्म सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञ) - सदस्य
५. कार्यालय प्रमुखले तोकेको कर्मचारी - सदस्य सचिव

आर्थिक वर्ष २०६०।६१ देखि २०६५।६६ सम्म विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट प्रारम्भिक वातावरण सम्बन्धी प्रस्ताव (**IEE**) स्वीकृत भएका उद्योगहरूको जिल्लागत तथा विषयगत विवरण तल तालिकाहरूमा देखाईएको छ ।

तालिका नं. २

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएको
उद्योगहरूको जिल्लागत विवरण

क्र.सं.	जिल्ला	आ. व. २०६१/६२	आ. व. २०६२/६३	आ. व. २०६३/६४	आ. व. २०६४/६५	आ. व. २०६५/६६	जम्मा
१	भक्रपा	६	७	९	६	८	३६
२	मोरङ	२०	१६	१९	११	३	६९
३	सुनसरी	१६	११	७	४	५	४३
४	सिराहा	१३	१४	५	६	८	४६
५	सप्तरी	३	१	२	४	५	१५
६	महोत्तरी	५	४	२	१	१०	२२
७	धनुषा	५	९	१२	१०	१८	५४
८	सर्लाही	-	३	९	२	१८	३२
९	चितवन	६	९	८	५	६	३४
१०	मकवानपुर	६	१	८	१३	१५	४३
११	बारा	१३	५	९	६	१७	५०
१२	पर्सा	१०	१२	१३	६	११	५२
१३	काठमाडौं	३४	२०	४२	११	४	१११
१४	ललितपुर	७	८	१५	९	१	४०
१५	भक्तपुर	१	४	३	०	१	९
१६	काभ्रे	६	२	४	४	५	२१
१७	कास्की	३	८	८	३	१	२३
१८	पाल्पा	-	१	२	०	०	३
१९	नवलपरासी	-	४	११	१२	५	३२
२०	रुपन्देही	२७	१६	२०	२१	१३	९७
२१	कपिलवस्तु	४	७	७	३	२४	४५
२२	दाङ्ग	१	४	३	३	३	१४
२३	बाँके	६	६	६	८	१४	४०
२४	बर्दिया	-	०	०	०	४	४
२५	कैलाली	२	१	७	३	८	२१
२६	कञ्चनपुर	-	१	२	७	१	११
२७	रौतहट	४	५	२	२	०	१३
२८	धनकुटा	-	-	०	२	०	२
२९	सिन्धुपाल्चोक	-	१	०	०	१	२
३०	धादिङ्ग	१	-	२	०	१	४
३१	लमजुङ्ग	-	-	१	०	०	१
३२	तनहु	-	-	०	०	१	१
३३	पर्वत	-	२	१	०	२	५
३४	सुर्खेत	२	१	०	०	०	३
३५	नुवाकोट	-	१	२	२	१	६
३६	उदयपुर	-	-	०	१	०	१
३७	वाग्लुङ्ग	१	-	०	०	०	१
३८	गोरखा	१	-	०	०	०	१
३९	म्याग्दी	०	०	०	०	१	१
४०	संखुवासभा	०	०	०	०	१	१
	जम्मा	२०३	१८४	२४१	१६५	२१६	१००९

माथिको तालिकामा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट आ.व. २०६१/६२ देखि २०६५/६६ सम्म प्रारम्भिक वातावरणीय प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत भएका घरेलु तथा साना उद्योगहरूको जिल्लागत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । सो अवधिमा जम्मा १००९ वटा घरेलु तथा साना उद्योगहरूको प्रारम्भिक वातावरणीय प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएकोमा काठमाण्डौंमा सबैभन्दा बढी १११ वटा उद्योगहरूको प्रारम्भिक वातावरणीय प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएको छ । आ.व. २०६३/६४ मा सबैभन्दा बढी २४१ वटा र आ.व. २०६४/६५ मा सबैभन्दा कम १६५ वटा उद्योगहरूको प्रारम्भिक वातावरणीय प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएको छ ।

विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट IEE स्वीकृत गरिएका उद्योगहरूको विषयगत विवरण तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. ३

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रस्ताव (IEE) स्वीकृत गरिएका उद्योगहरूको विषयगत विवरण

क्र. सं.	विषय	आ.व.					जम्मा
		२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	
१	प्लाष्टिक, ईटा, क्रसर*	८८	८८	११६	१२६	१९२	६१०
२	कलर ल्याव फोटो धुलाई	४	२	२			८
३	डाइङ्ग (रंगाई)	२	१	१६	२	३	२४
४	कोल्ड स्टोरेज (सित भण्डार)	३		५	१		९
५	कुखुरा पालन र दाना	१		४			५
६	जिंक अक्साइड, लिड अक्साइड, क्लोराइड	१		-			१
७	मासु प्रशोधन	-	१	-			१
८	कन्फेक्सनरी	-	-	-			०
९	सोडियम सिलिकेट, एसिड	-	-	-			०
१०	चप्पल	-	-	-			०
११	एल.पी.जी. (ग्यास)	१	१	१	१	३	७
१२	कृषि मल	-	-	१			१
१३	सलाई	-	१	-			१
१४	डेरी	१३	१७	१३	१		४४
१५	साबुन, फिनेल आदि	६	१	२			९
१६	कृषि औजार	-	-	-			०
१७	ब्याट्री प्लेट समेत, ब्याट्री सेपरेटर	-	३	२			५
१८	रंग रोगन	७	३	५	२		१७
१९	पेपर रिसाइक्लिन	-	-	-			०
२०	मस्क्वीटो नेट	२	-	-			२
२१	डाइसेल ब्याट्री	-	-	-			०
२२	फोटोकपी फ्याक्स मेसिन समेत	-	-	-			०
२३	मदिरा	-	-	१	१	३	५
२४	वर्कशप	२३	१६	१३			५२
२५	पेपर	६	२	-			८
२६	केमिकल	६	४	६	२	१	१९
२७	छाला सम्बन्धी	-	-	-	२		२
२८	डिस्पोजेबल	-	-	-			०
२९	कार्वन	-	-	-			०
३०	पशु औषधि	-	-	-			०
३१	रबर	२	-	१			३
३२	फुड	५	९	१२	१		२७
३३	मैनवती	-	-	-			०
३४	कृषि उत्पादन	-	-	-	२	१	३
३५	थिनर	-	-	-			०

३६	पाइप	-	-	-			०
३७	सुर्ती	-	-	-			०
३८	प्लाइउड	४	२	-	१		७
३९	मेटल सम्बन्धी	२	६	७			१५
४०	बोन	-	-	-			०
४१	सिमेन्ट	१	-	-			१
४२	टर्पेन्टाइन	२	२	२			६
४३	खाँडसारी तथा चिनी	२	-	२			४
४४	फोम	१	२	-			३
४५	आयुर्वेद	८	५	-	१		१४
४६	एलोपैथिक	-	-	-	२		२
४७	सःमिल	१	-	-		६	७
४८	कस्मेटिक	-	-	-		१	१
४९	ग्यालभनाइज	-	-	-			०
५०	आयल	३	-	३	२		८
५१	फाइबर	-	-	-			०
५२	पोलिमर	१	-	-			१
५३	वेट ब्रिकेट	-	-	-			०
५४	बलपेन	-	-	-			०
५५	पी.भी.सी. केबुल	४	-	-			४
५६	कत्या	-	-	३	१		४
५७	ग्रिज मोबिल	-	-	-			०
५८	पानी तान्ने पम्प	१	-	-			१
५९	इलेक्ट्रोनिक	-	१	-			१
६०	टेक्सटायल	-	-	-			०
६१	इन्जिनियरिड	-	-	-			०
६२	राफ्टिड	-	-	-			०
६३	टायर रिसोलिड	-	-	-			०
६४	पर्यटन	१	-	-			१
६५	रड तथा बायर	५	३	-			८
६६	गर गहना	१	१	-			२
६७	मिनरल वाटर	१	१	-			२
६८	कोइला चिप्स		१	-			१
६९	विजुली		१	-			१
७०	इलेक्ट्रीक भेइकल		१	-			१
७१	सिरिन्ज		१	-			१
७२	इन्जिन आयल		१	-			१
७३	प्याकेजिङ्ग		४	४	२		१०
७४	सिलिन्डर		१	-			१
७५	पस्मिना		१	-			१
७६	चिया		१	-	१		२
७७	विविध	०	०	७	८	६	२१
७८	जडिबुटि	०	०	१२	२		१४
७९	भेनियर	०	०	१	०		१
८०	चुन उद्योग	०	०	०	२		२
८१	एडहेसिव	०	०	०	२		२
	जम्मा	२०३	१८४	२४१	१६५	२१६	१००९

*प्लाष्टिक, ईटा र रोडाढुङ्गा उद्योगको IEE स्वीकृत गर्न घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरूलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको छ ।

ग) उद्योग दर्ता तथा नविकरण :-

अनुमति लिनु नपर्ने उद्योग स्थापना गर्न निम्न कागजात संलग्न गरी सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ ।

- (१) नागरिकताको फोटोकपी (प्रतिलिपि),
- (२) उद्योगको कानुनी हैसियत स्पष्ट हुने कागजात जस्तै प्रा.लि.भए प्रबन्धपत्र, नियमावली र कम्पनी दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, साभेदारी भए कबुलियतनामा,
- (३) उद्योग दर्ताको निवेदन फाराम ('ख' फाराम),
- (४) उद्योग रहने स्थानको नक्सा,
- (५) वातावरण संरक्षण नियमावली २०५४ अनुसार IEE गर्नुपर्ने उद्योगले IEE प्रयोजनको लागि राष्ट्रियस्तरको पत्रिकामा जग्गाको कि.नं., क्षेत्रफल तथा राय सुझाव दिने स्थान समेत खुलाई १५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्नुपर्नेछ । उक्त सूचना सम्बन्धित गा.वि.स./न.पा.मा टास गरी सो को मुचुल्का र सूचनामा उल्लेखित प्रस्ताव सम्बन्धमा राय सुझाव परे, नपरेको भन्ने गा.वि.स./न.पा.को सिफारिस सहितको पत्र,
- (६) वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ को अनुसूची ३ बमोजिम कार्यसूची र ५ बमोजिम IEE प्रतिवेदन,
- (७) आवश्यक अन्य कागजात ।

उपर्युक्त अनुसार कागजात प्राप्त भएपछि सम्बन्धित कार्यालयको अधिकार क्षेत्र भित्र भए कार्यालयबाटै उद्योग दर्ता गरिने र कार्यालयको अधिकार क्षेत्र भित्र नभएमा विभागबाट दर्ता गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । IEE गर्नुपर्ने उद्योगको हकमा आवश्यक कागजात सहित IEE स्वीकृतको लागि विभागमा सम्बन्धित कार्यालयले पठाउनुपर्ने र IEE स्वीकृत भइसकेपछि मात्र कार्यालयले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रही उद्योग दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ताको लागि हाल राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका कार्यालय प्रमुख भएका विभाग अन्तर्गतका कार्यालय र समिति अन्तर्गतका कार्यालयहरूलाई रु.१ करोड ५० लाख र राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणीका कार्यालय प्रमुख भएका विभाग अन्तर्गतका जिल्ला कार्यालयहरूलाई रु.२ करोडसम्म स्थिर पूंजी भएका उद्योग दर्ता गर्ने गरी अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको छ । सो पूंजीभन्दा माथिका रु.३ करोडसम्म स्थिर पूंजी लगानी भएका उद्योग घरेलु तथा साना उद्योग विभागमा दर्ता गरिन्छ ।

घ) उद्योग दर्ता सम्बन्धी तथ्याङ्क :-

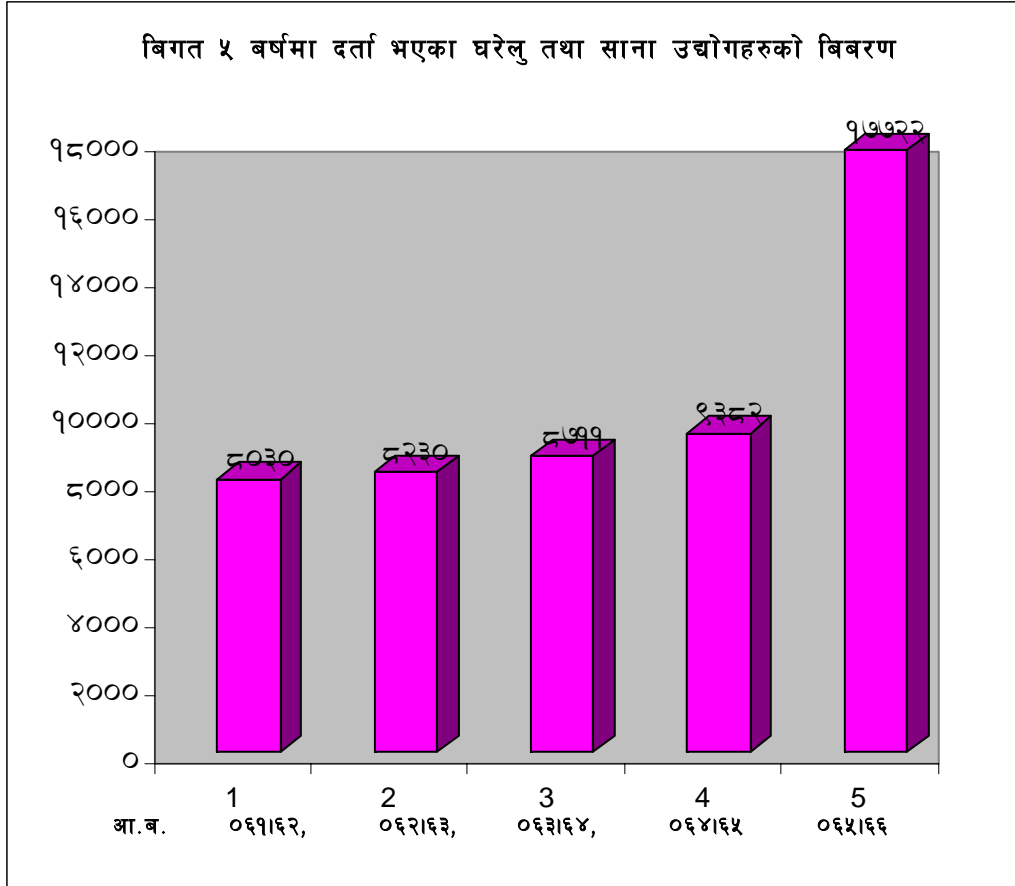
औद्योगिक व्यवसाय (पहिलो संशोधन) ऐन, २०४९ अनुसार सबै प्रकारका उद्योग दर्ता गरेर मात्र सञ्चालन गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था छ । घरेलु उद्योगको हकमा भने त्यस्ता उद्योगहरू सञ्चालन भएको ६ महिनाभित्र दर्ता गरे हुन्छ । आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि २०६५/६६ सम्म दर्ता गरिएका घरेलु तथा साना उद्योगहरूको विवरण निम्नानुसार तालिकाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४

घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता सम्बन्धी विवरण (वर्गीकरणको आधारमा)

क्र.सं.	उद्योगको वर्ग	आ.व.					जम्मा
		२०६१।६२	२०६२।६३	२०६३।६४	२०६४।६५	२०६५।६६	
१	उत्पादनमूलक	४२९१	३४१६	२९६७	३२९०	३९८८	१७९५२
२	उर्जामूलक	९	१८	९६	३९	५१	२१३
३	कृषि तथा वनजन्य	६३	१९५	२५१	३७७	६११	१४९७
४	खनिज	०	१७	४	२४	६५४	६९९
५	पर्यटन	७४	३५२	५५९	९२०	३९८३	५८८८
६	सेवा	३५७५	४१७७	४६५३	४४८०	८०२५	२४९१०
७	निर्माण	१८	५५	१८१	२५२	४१०	९१६
	जम्मा	८०३०	८२३०	८७११	९३८२	१७७२२	५२०७५

माथीको तालिकामा आ. व. २०६१।६२ देखि आ. व. २०६५।६६ सम्म वर्गीकरणको आधारमा घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गरिएको छ। आ. व. ०६५।६६ मा सेवामूलक र उत्पादन मूलक उद्योगहरूको संख्या अधिक रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. ५

शुरु देखि आ.व. २०६५/६६ सम्म दर्ता कायम रहेका घरेलु तथा साना उद्योगहरुको संख्या
(वर्गीकरणको आधारमा)

क.सं.	जिल्ला	उद्योगको बर्ग							
		उत्पादन मूलक	ऊर्जा मूलक	कृषि तथा नजन्य	पर्यटन	खनिज	सेवा	निर्माण	जम्मा
१	भापा	१७७४	१४	११९	६७	३	९७३	२०७	३१५७
२	मोरङ	१५४१	५	१४	१७	०	१४६७	२	३०४६
३	सुनसरी	९०६	२	४३	१८	०	११७०	०	२१३९
४	सप्तरी	३२८	०	१	२	०	८२४	१६	११७१
५	सिराहा	११८३	४	२७	५	६	२४०	१३७	१६०२
६	धनुषा	५८३	२	२०	१४	०	९३९	०	१५५८
७	महोत्तरी	३७१	०	१०	३	५	६१६	१३७	११४२
८	सर्लाही	३७४	०	०	१	०	९१७	११	१३०३
९	रौतहट	३६८	०	५०	२४	०	४५४	११४	१०१०
१०	वारा	६१५	२	१२	१	०	६४६	१	१२७७
११	पर्सा	९८०	०	७	१५	०	११६३	११५	२२८०
१२	मकवानपुर	७१७	०	४७	५५	०	७७७	०	१५९६
१३	चितवन	१६४९	९	२९९	२४८	०	८१९	३	३०२७
१४	काठमाडौं	६३९२	९२	२९७	५०३३	०	१०६८४	८०	२२५७८
१५	ललितपुर	३७७३	४	४७	७९	०	२८५५	४३	६८०१
१६	भक्तपुर	८४१	०	८४	२००	०	५५४	०	१६७९
१७	काभ्रे	३१६	७	२४३	१२२	०	९६८	०	१६५६
१८	कास्की	१२३९	०	९३	१०४१	०	१२४८	३६६	३९८७
१९	पाल्पा	१४९	०	६	७९	०	३९३	०	६२७
२०	नवलपरासी	६०८	६	८०	५५०	०	४२५	०	१६६९
२१	रुपन्देही	२५७८	८	६७	०	७०३	१११४	०	४४७०
२२	कपिलवस्तु	१०१३	०	४	१४	०	५८६	०	१६१७
२३	दाङ	४७८	४	०	०	०	६६७	२२६	१३७५
२४	बाँके	९००	०	२५	७०	१	३६८	४	१३६८
२५	बर्दिया	४६०	०	३०	१७	०	६०८	०	१११५
२६	कैलाली	७८६	१	४०	५१	०	९३०	१	१८०९
२७	कञ्चनपुर	५७८	०	३९	४३	०	६६८	०	१३२८
	जम्मा	३१५००	१६०	१७०४	७७६९	७१	३३०७३	१४६३	७६३८७
२८	इलाम	३५	१८	११९	३	०	३५६	०	५३१
२९	ताप्लेजुङ्ग	३९	२	४४	३	०	१२३	१	२१२
३०	पाँचथर	७०	४	५४	१	०	१०५	१०१	३३५
३१	धनकुटा	१०४	२	४१	३	१	२७८	५	४३४
३२	संखुवासभा	६५	१	५३	१३	३	१८७	३७	३५९
३३	तेह्रथुम	८९	३	५४	४	०	१०५	६४	३१९
३४	भोजपुर	९०	०	१४	०	१	१३६	१	२४२
३५	उदयपुर	१३५	०	१६	०	०	४४५	०	५९६
३६	खोटांग	५७	२	२६	२	०	२०७	२	२९६
३७	सोलुखुम्बु	३७	६	४९	१४	०	६५	२१	१९२
३८	ओखलढुंगा	३२	२	४१	५	०	१८३	०	२६३
३९	दोलखा	७८	०	१७	२७	०	२३४	२३	३७९

४०	रामेछाप	१२९	३	४३	१३	०	२०७	१	३९६
४१	सिन्धुली	१२५	०	३७	०	०	२११	२	३७५
४२	सिन्धुपाल्चोक	७६	१	६६	२७	०	४८३	१४५	७९८
४३	नूवाकोट	३६५	०	१०१	१४	३	३६९	२	८५४
४४	रसुवा	४६	०	२५	९	०	११४	१५	२०९
४५	धादिङ्ग	१५९	०	१००	७	०	६२२	१६२	१०५०
४६	तनहुँ	३०२	४	८९	२०४	२	४५०	१०१	११५२
४७	मनाङ्ग	१६	०	२	१	०	३४	१	५४
४८	गोरखा	९६	१०	५०	६८	०	३८२	१५	६२१
४९	लमजुङ्ग	१७२	८	४४	०	१	३१३	४	५४२
५०	स्याङ्गजा	५८०	०	३	५	०	१५७	९४	८३९
५१	बाग्लुङ्ग	७४	३	५९	१०२	०	२९७	४५	५८०
५२	गुल्मी	१४३	०	१०	८०	०	४१३	०	६४६
५३	म्याग्दी	४४	०	४५	१९	०	१९७	७०	३७५
५४	मुस्ताङ्ग	८	०	३१	२६	०	४२	३२	१३९
५५	पर्वत	८९	०	३४	६२	०	२४६	८०	५११
५६	अर्घाखाँची	७९	२	३३	२	०	२९९	८६	५०१
५७	प्युठान	५४	०	८	०	०	४२१	०	४८३
५८	सल्यान	५३	१	६	१४	०	१९४	१३७	४०५
५९	रोल्पा	३६	०	२२	७	०	२८४	६६	४१५
६०	रुकुम	१७२	१	१६	०	०	७०	९७	३५६
६१	सुर्खेत	४११	१	६७	०	२	६२६	१	११०८
६२	दैलेख	२१२	०	७	७९	०	३२५	३७	६६०
६३	कालिकोट	९४	५	२२	६	०	२२६	६	३५९
६४	जाजरकोट	२७	१	२६	१	०	१३२	५५	२४२
६५	जुम्ला	५०	१	६३	१७	०	१७६	६	३१३
६६	मुगु	४६	३	११	६	०	८६	१३	१६५
६७	डोल्पा	१४	०	७	०	१	१३३	२	१५७
६८	हुम्ला	१५	०	१५	३	०	६०	७३	१६६
६९	डोटी	२२	३	१०	३	०	७४	१३०	२४२
७०	अछाम	१६	०	३५	०	०	७०	१४३	२६४
७१	बाजुरा	६८	२	२	१	०	७१	८०	२२४
७२	बर्भाङ्ग	१५०	०	१९	१३	०	२६०	१	४४३
७३	बैतडी	५७	०	३८	२	०	१६१	१२३	३८१
७४	डडेलधुरा	२७	२	२८	०	०	२२०	८२	३५९
७५	दार्चुला	९	०	२४	०	०	७०	९२	१९५
	जम्मा	४८६७	९१	१७२६	८६६	१४	१०९१९	२२५४	२०७३७
	कूल जम्मा	३६३६७	२५१	३४३०	८६३५	७३२	४३९९२	३७१७	९७२४

* दर्ता कायम भन्नाले अद्यावधिक नवीकरण नभई खारेजी भएका र उद्योगीको माग बमोजिम लगत कट्टा हुन गएका उद्योगहरूको संख्या कटाई दर्ता बाँकी भएका उद्योगलाई जनाउँछ ।

शुरुदेखि आ.व. ०६५।६६ सम्म दर्ता कायम रहेका उद्योगहरूको संख्या ९७,१२४ देखिन्छ । जसमध्ये सबै भन्दा बढी सेवामूलक उद्योगहरू (४३,९९२ वटा) र सबैभन्दा कम खनिज उद्योगहरू (७३२ वटा) रहेका छन् ।

तालिका नं. ६

शुरुदेखि आ.व. ०६५/६६ सम्म दर्ता कायम रहेका घरेलु तथा साना उद्योगहरुको विवरण

(कानूनी स्वरूपको आधारमा)

क्र. सं.	जिल्ला	घरेलु				साना				कूल जम्मा
		प्रा.फ.	सा.फ.	प्रा.ली.	जम्मा	प्रा.फ.	सा.फ.	प्रा.ली.	जम्मा	
१	भापा	९२	२	४	९८	२६८३	११३	२६३	३०५९	३१५७
२	मोरङ	२६६	१२	२	२८०	२१९३	२५२	३२१	२७६६	३०४६
३	सुनसरी	४५	०	०	४५	१८२१	९८	१७५	२०९४	२१३९
४	सप्तरी	०	०	०	०	११२६	२५	२०	११७१	११७१
५	सिराहा	१५	०	०	१५	१५१४	५२	२१	१५८७	१६०२
६	धनुषा	२८	०	०	२८	१४४२	३२	५६	१५३०	१५५८
७	महोत्तरी	७	०	०	७	११२६	४	५	११३५	११४२
८	सर्लाही	०	०	०	०	१२९१	८	४	१३०३	१३०३
९	रौतहट	०	०	०	०	९८७	१२	११	१०१०	१०१०
१०	बारा	४७	१	०	४८	१०९७	६१	७१	१२२९	१२७७
११	पर्सा	१६१	०	२	१६३	१८९७	८५	१३५	२११७	२२८०
१२	मकवानपुर	२३	६	१	३०	१३५५	१०५	१०६	१५६६	१५९६
१३	चितवन	५६	१	०	५७	२४३४	१७३	३६३	२९७०	३०२७
१४	काठमाडौं	१४००	१३८	१४३	१६८१	१७६५८	१०५१	२१८८	२०८९७	२२५७८
१५	ललितपुर	१४१७	१५०	८०	१६४७	३७२३	४१०	१०२१	५१५४	६८०१
१६	भक्तपुर	३४५	१९	०	३६४	१०४०	६०	२१५	१३१५	१६७९
१७	काभ्रे	३०	२	५	३७	१४१८	८०	१२१	१६१९	१६५६
१८	कास्की	०	०	०	०	३२८७	१३२	५६८	३९८७	३९८७
१९	पाल्पा	३०	०	३	३३	५७१	१४	९	५९४	६२७
२०	नवलपरासी	१६	१०	०	२६	१५५५	६०	२८	१६४३	१६६९
२१	रुपन्देही	२६६	२५	९	३००	३५६६	१६५	४१९	४१७०	४४७०
२२	कपिलवस्तु	१३	१	०	१४	१५५०	३०	२३	१६०३	१६१७
२३	दाङ	२०	०	४	२४	१२८०	२३	४८	१३५१	१३७५
२४	बाँके	५	०	०	५	१०७१	३७	२५	१३६३	१३६८
२५	बर्दिया	०	०	०	०	१०७०	१६	२९	१११५	१११५
२६	कैलाली	८	०	०	८	१५६१	८३	१५७	१८०१	१८०९
२७	कञ्चनपुर	१००	१	०	१०१	११४७	२४	५६	१२२७	१३२८
	जम्मा	४३९०	३६८	२५३	५०११	६१४८३	३२०५	६६८८	७१३७६	७६३८७
२८	इलाम	१६२	१	०	१६३	३६०	८	०	३६८	५३१
२९	ताप्लेजुंग	७३	१७	७	९७	९१	११	१३	११५	२१२
३०	पाचथर	९९	०	१	१००	२०१	९	२५	२३५	३३५
३१	धनकुटा	१२३	१८	०	१४१	२६०	१७	१६	२९३	४३४
३२	संखुवासभा	५३	२१	०	७४	२७६	५	४	२८५	३५९
३३	तेह्रथुम	९०	१०	०	१००	१९७	११	११	२१९	३१९
३४	भोजपुर	१०२	३	०	१०५	१२७	१०	०	१३७	२४२
३५	उदयपुर	८६	२	०	८८	४९७	९	२	५०८	५९६
३६	खोटांग	१११	२४	०	१३५	१५१	७	३	१६१	२९६
३७	सोलुखुम्बु	७०	२	४	७६	१००	०	१६	११६	१९२
३८	ओखलढुंगा	९२	७	०	९९	१४५	१३	६	१६४	२६३
३९	दोलखा	३१	०	०	३१	३०६	४०	२	३४८	३७९
४०	रामेछाप	५५	१२	२	६९	२९७	२४	६	३२७	३९६
४१	सिन्धुली	३२	०	०	३२	३३४	५	४	३४३	३७५
४२	सिन्धुपाल्चोक	९७	१६	७	१२०	६१५	४५	१८	६७८	७९८
४३	नुवाकोट	६६	१	१	६८	७३०	४१	१५	७८६	८५४
४४	रसुवा	६५	३	२	७०	१३३	३	३	१३९	२०९
४५	धादिङ्ग	१४४	३	०	१४७	८०८	५३	४२	९०३	१०५०
४६	तनहुँ	३४	०	०	३४	१०७६	११	३१	१११८	११५२
४७	मनाङ्ग	१८	१	०	१९	३५	०	०	३५	५४
४८	गोरखा	७५	३	०	७८	४९२	१६	३५	५४३	६२१

४९	लमजुङ्ग	८७	३	०	९०	४१४	१४	२४	४५२	५४२
५०	स्याङ्गजा	१४	०	०	१४	७९६	२०	९	८२५	८३९
५१	वाग्लुङ्ग	२०	१	०	२१	५३९	१३	७	५५९	५८०
५२	गुल्मी	४८	२	१	५१	५७६	१५	४	५९५	६४६
५३	म्याग्दी	३४	०	०	३४	३३२	१	८	३४१	३७५
५४	मुस्ताङ्ग	१४	०	०	१४	११७	०	८	१२५	१३९
५५	पर्वत	१०	०	०	१०	४८९	४	८	५०१	५११
५६	अधाखांची	१६	०	०	१६	४६५	१९	१	४८५	५०१
५७	प्यूठान	२७	२	०	२९	४४५	८	१	४५४	४८३
५८	सल्यान	३९	३	०	४२	३६३	०	०	३६३	४०५
५९	रोल्पा	६०	१	०	६१	३५२	२	०	३५४	४१५
६०	रुकुम	२०९	७	०	२१६	१३९	१	०	१४०	३५६
६१	सुर्खेत	५०५	५८	०	५६३	५०३	३२	१०	५४५	११०८
६२	दिलेख	१२८	११	०	१३९	५०५	६	१०	५२१	६६०
६३	कालिकोट	१२२	४	०	१२६	२२९	२	२	२३३	३५९
६४	जाजरकोट	१००	१	०	१०१	१४१	०	०	१४१	२४२
६५	जुम्ला	४	०	०	४	२८९	१७	३	३०९	३१३
६६	मुगु	४९	७	०	५६	१००	७	२	१०९	१६५
६७	डोल्पा	९	०	०	९	१३८	३	७	१४८	१५७
६८	हुम्ला	३२	०	०	३२	१३१	०	३	१३४	१६६
६९	डोटी	११९	०	०	११९	१२३	०	०	१२३	२४२
७०	अछाम	३१	२	०	३३	२२८	२	१	२३१	२६४
७१	बाजुरा	५९	९	०	६८	१५५	१	०	१५६	२२४
७२	बर्भाङ्ग	२२४	६	२	२३२	२०९	०	२	२११	४४३
७३	वैतडी	७५	१	०	७६	२९९	६	०	३०५	३८१
७४	डडेलधुरा	१८१	०	०	१८१	१७२	५	१	१७८	३५९
७५	दार्चुला	५५	०	०	५५	१३६	०	४	१४०	१६५
	जम्मा	३९४९	२६२	२७	४२३८	१५६१६	५१६	३६७	१६४९९	२०७३७
	कूल जम्मा	८३३९	६३०	२८०	९२४९	७७०९९	३७२१	७०५५	८७८७५	९७१२४

शुरुदेखि आ.व. ०६५।६६ सम्म दर्ता कायम रहेका उद्योगहरूमध्ये घरेलु उद्योगहरू ९,२४९ र साना उद्योगहरू ८७,८७५ वटा देखिन्छ। जसमध्ये सबै भन्दा बढी प्रा.फ. (८५,४३८ वटा) र सबैभन्दा कम सा.फ. (४,३६१ वटा) रहेका छन्।

तालिका नं. ७

क्षेत्रीय आधारमा घरेलु तथा साना उद्योगहरूको दर्ता विवरण

क्र.सं.	क्षेत्र	अञ्चल	जिल्ला	आ.व.				
				२०६१।६२	२०६२।६३	२०६३।६४	२०६४।६५	२०६५।६६
१	पूर्वाञ्चल	मेची	ताप्लेजुङ्ग	१९	५	१८	५	२२
२			पंचथर	१८	१९	१३	१३	२४
३			इलाम	२६	३३	७९	८०	९०
४			भूपा	२२५	२४२	२८६	३६०	४५०
			जम्मा	२८८	२९९	३९६	४५८	५८६
५		कोशी	मोरङ्ग	३८३	३९५	३२०	४०१	३७६
६			सुनसरी	२१५	२०४	२१२	२३८	२८१
७			धनकुटा	१४	१७	१९	२९	४९
			जम्मा	६१२	६१६	६५१	६६९	६९६

८			तेहथुम	२४	१८	१७	१६	२३
९			भोजपुर	१६	१६	१०	१५	२९
१०			संखुवासभा	२१	२३	२८	३०	५१
			जम्मा	६७३	६७३	६०६	७२९	८०९
११		सगरमाथा	सोलुखुम्बु	१३	७	७	१७	१९
१२			खोटाङ्ग	२९	३	२३	३२	४४
१३			ओखलढुङ्गा	८	१४	३	१७	११
१४			उदयपुर	४०	५३	१००	५६	९२
१५			सिराहा	१९९	१७१	१०९	१७२	२१८
१६			सप्तरी	१३६	१३५	१२९	१२०	१६८
			जम्मा	४२५	३८३	३७१	४१४	५५२
१७	मध्यमाञ्चल	जनकपुर	महोत्तरी	१००	१५७	२६६	१४२	२४१
१८			धनुषा	२२४	२२३	२०३	१८४	३००
१९			सर्लाही	१९३	१८६	१७५	१४२	१९७
२०			सिन्धुली	१९	२१	२४	५१	८५
२१			रामेछाप	२९	६	२०	३६	५८
२२			दोलखा	६०	६२	४७	५३	१४५
			जम्मा	६२५	६५५	७३५	६०८	१०२६
२३		नारायणी	चितवन	२४७	२४३	३००	२२७	३९१
२४			मकवानपुर	११७	१०१	११४	१४४	१८९
२५			बारा	१७७	१५५	१५२	९७	१७०
२६			पर्सा	३३८	३८८	३५३	३२७	४४९
२७			रौतहट	२२३	१९१	११८	१०७	२१४
			जम्मा	११०२	१०७८	१०३७	९०२	१४१३
२८		वाग्मती	काठमाडौं	१९३९	१८७७	१९८३	१९५७	४२९०
२९			ललितपुर	३८९	३९२	४२६	४४७	५७८
३०			भक्तपुर	२४८	२३२	१५५	१८२	२८२
३१			काभ्रे	११७	१८९	१४८	२६५	३२०
३२			सिन्धुपाल्चोक	३७	५७	४३	७३	१०१
३३			नुवाकोट	३२	४६	५७	९८	१०९
३४			रसुवा	२१	१२	२६	१८	२९
३५			धादिङ्ग	४६	९५	८०	६८	२६४
			जम्मा	२८२९	२९००	२९१८	३१०८	५९७३
३६	पश्चिमाञ्चल	गण्डकी	कास्की	३९०	२३०	३१३	३५१	६७३
३७			लमजुङ्ग	४६	३०	३८	५६	९०
३८			तनहुँ	४३	५५	७७	१००	४१७
३९			मनाङ्ग	०	२	०	२	५
४०			गोरखा	३७	४१	३८	३६	१७५
४१			स्याङ्जा	४५	५५	५३	६१	१५७
			जम्मा	५६१	४१३	५१९	६०६	१५१७
४२		लुम्बिनी	कपिलवस्तु	१०७	१६९	१८९	१३५	२११
४३			पाल्पा	३९	६३	५४	४७	१८४
४४			अर्घाखाँची	३०	४९	४४	६७	६८
४५			गुल्मी	३२	१९	५२	४१	१३०
४६			नवलपरासी	११७	१४९	१५२	१९०	५१४
४७			रुपन्देही	२९५	३६१	३८९	३६७	११६७
			जम्मा	६२०	८१०	८८०	८४७	२२७४
४८		धवलागिरी	बागलुङ्ग	२०	४७	४५	६८	१५१
४९			मुस्ताङ्ग	२०	४	०	६	१६
५०			म्याग्दी	२५	२५	२२	२९	४६
५१			पर्वत	२८	३७	३३	३२	१२८
			जम्मा	९३	११३	१००	१३५	३४१
५२	मध्य	राप्ती	रुकुम	१२	०	२६	२६	४६

५३	पश्चिमाञ्चल		सल्यान	१५	३३	९	२५	५७		
५४			रोल्पा	२०	२१	१५	२९	२२४		
५५			दाङ्ग	१०४	१२७	१६५	१५०	४०९		
५६			प्यूठान	२७	२७	२२	३८	१६९		
				जम्मा	१७८	२०८	२३७	२६८	९०५	
५७		भेरी		बाँके	१२८	१७०	१७८	२२७	२५४	
५८				बर्दिया	६९	८३	१०१	१०४	४२३	
५९				सुर्खेत	४४	५२	५७	६८	१०४	
६०				दैलेख	२६	३२	३१	५७	९६	
६१				जाजरकोट	१२	९	५	१२	८५	
					जम्मा	२७९	३४६	३७२	४६८	९६२
६२			कर्णाली		कालीकोट	७	२	९	१७	६२
६३					मुगु	१७	७	९	१४	४९
६४					हुम्ला	४	१२	२१	२९	३६
६५					जुम्ला	१६	८	१३	८५	६१
६६				डोल्पा	५	११	११	१३	४९	
				जम्मा	४९	४०	६३	१५८	२५७	
६७		सुदूर पश्चिमाञ्चल	सेती	बाजुरा	८	१५	३४	३४	१५	
६८				बझाङ्ग	१२	८	११	२९	७६	
६९				अछाम	६	१३	३४	३५	८८	
७०				डोटी	३१	१३	१८	२१	६३	
७१				कैलाली	१००	१२६	२०४	२८८	४१७	
					जम्मा	१५७	१७५	३०१	४०७	६५९
७२				महाकाली	कञ्चनपुर	१०७	९०	१०६	१६३	२७४
७३	डडेल्धुरा				१९	१६	१९	६०	८४	
७४	बैतडी				१६	१५	२९	२६	६२	
७५	दार्चुला				५	८	१४	१७	१८	
		जम्मा	१४७		१२९	१६८	२६६	४३८		
		विभागमा दर्ता भएका	४	८	८	८	१०			
		कुल जम्मा	८०३०	८२३०	८७११	९३८२	१७७२२			

तालिका नं. ८

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत दर्ता भएका घरेलु र साना उद्योगको संख्या सम्बन्धी जिल्लागत विवरण

क्र.सं.	जिल्ला	आ.ब.				
		२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६
१	भापा	२२५	२४२	२८६	३६०	४५०
२	मोरङ्ग	३८३	३९५	३२०	४०१	३७६
३	सुनसरी	२१५	२०४	२१२	२३८	२८१
४	सप्तरी	१३६	१३५	१२९	१२०	१६८
५	सिराहा	१९९	१७१	१०९	१७२	२१८
६	धनुषा	२२४	२२३	२०३	१८४	३००
७	महोत्तरी	१००	१५७	२६६	१४२	२४१
८	सर्लाही	१९३	१८६	१७५	१४२	१९७
९	रौतहट	२२३	१९१	११८	१०७	२१४
१०	वारा	१७७	१५५	१५२	९७	१७०
११	पर्सा	३३८	३८८	३५३	३२७	४४९
१२	मकवानपुर	११७	१०१	११४	१४४	१८९
१३	चितवन	२४७	२४३	३००	२२७	३९१
१४	काठमाडौं	१९३९	१८७७	१९८३	१९५७	४२९०

१५	ललितपुर	३८९	३९२	४२६	४४७	५७८
१६	भक्तपुर	२४८	२३२	१५५	१८२	२८२
१७	काम्रेपालाञ्चोक	११७	१८९	१४८	२६५	३२०
१८	कास्की	३९०	२३०	३१३	३५१	६७३
१९	पाल्पा	३९	६३	५४	४७	१८४
२०	नवलपरासी	११७	१४९	१५२	१९०	५१४
२१	रुपन्देही	२९५	३६१	३८९	३६७	११६७
२२	कपिलवस्तु	१०७	१६९	१८९	१३५	२११
२३	दाङ्ग	१०४	१२७	१६५	१५०	४०९
२४	बाँके	१२८	१७०	१७८	२२७	२५४
२५	बाँदिया	६९	८३	१०१	१०४	४२३
२६	कैलाली	१००	१२६	२०४	२८८	४१७
२७	कञ्चनपुर	१०७	९०	१०६	१६३	२७४
	बिभाग जम्मा	६९२६	७०४९	७३००	७५३४	१३६४०
२८	ताप्लेजुङ्ग	१९	५	१८	५	२२
२९	पाँचथर	१८	१९	१३	१३	२४
३०	इलाम	२६	३३	७९	८०	९०
३१	तेह्रथुम	२४	१८	१७	१६	२३
३२	धनकुटा	१४	१७	१९	२९	४९
३३	भोजपुर	१६	१६	१०	१५	२९
३४	संखुवासभा	२१	२३	२८	३०	५१
३५	उदयपुर	४०	५३	१००	५६	९२
३६	खोटाङ्ग	२९	३	२३	३२	४४
३७	ओखलढुङ्गा	८	१४	३	१७	११
३८	सोलुखुम्बु	१३	७	७	१७	१९
३९	सिन्धुली	१९	२१	२४	५१	८५
४०	रामेछाप	२९	६	२०	३६	५८
४१	दोलखा	६०	६२	४७	५३	१४५
४२	सिन्धुपाल्चोक	३७	५७	४३	७३	१०१
४३	नुवाकोट	३२	४६	५७	९८	१०९
४४	रसुवा	२१	१२	२६	१८	२९
४५	धादिङ्ग	४६	९५	८०	६८	२६४
४६	तनहुँ	४३	५५	७७	१००	४१७
४७	गोरखा	३७	४१	३८	३६	१७५
४८	स्याङ्जा	४५	५५	५३	६१	१५७
४९	लमजुङ्ग	४६	३०	३८	५६	९०
५०	अर्घाखाँची	३०	४९	४४	६७	६८
५१	गुल्मी	३२	१९	५२	४१	१३०
५२	पर्वत	२८	३७	३३	३२	१२८
५३	वाग्लुङ्ग	२०	४७	४५	६८	१५१
५४	म्याग्दी	२५	२५	२२	२९	४६
५५	मुस्ताङ्ग	२०	४	०	६	१६
५६	मनाङ्ग	०	२	०	२	५
५७	प्यूठान	२७	२७	२२	३८	१६९
५८	रोल्पा	२०	२१	१५	२९	२२४
५९	रुकुम	१२	०	२६	२६	४६
६०	सल्यान	१५	३३	९	२५	५७
६१	सुर्खेत	४४	५२	५७	६८	१०४
६२	दैलेख	२६	३२	३१	५७	९६
६३	जाजरकोट	१२	९	५	१२	८५
६४	डोल्पा	५	११	११	१३	४९
६५	जुम्ला	१६	८	१३	८५	६१
६६	मुगु	१७	७	९	१४	४९
६७	कालिकोट	७	२	९	१७	६२

६८	हुम्ला	४	१२	२१	२९	३६
६९	आछाम	६	१३	३४	३५	८८
७०	डोटी	३१	१३	१८	२१	६३
७१	बझाङ्ग	१२	८	११	२९	७६
७२	बाजुरा	८	१५	३४	३४	१५
७३	डडेलधुरा	१९	१६	१९	६०	८४
७४	बैतडी	१६	१५	२९	२६	६२
७५	दार्चुला	५	८	१४	१७	१८
	समिति जम्मा	११००	११७३	१४०३	१८४०	४०७२
७६	विभागमा दर्ता भएको	४	८	८	८	१०
	जम्मा	८०३०	८२३०	८७११	९३८२	१७७२२

माथीको तालिकामा आ.व. ०६१।६२ देखि आ.व. २०६५।६६ सम्म घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता सम्बन्धी जिल्लागत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । सो अवधिमा सबैभन्दा बढी काठमाण्डौंमा घरेलु तथा साना उद्योगहरू दर्ता भएका छन् । हिमाली र पहाडी क्षेत्रको तुलनामा तराई क्षेत्रका जिल्लाहरूमा दर्ता भएका उद्योगहरूको संख्या अधिक देखिन्छ ।

तालिका नं. ९

आ.व. २०६५।६६ मा दर्ता भएका घरेलु र साना उद्योग सम्बन्धी जिल्लागत विवरण (बर्गीकरणको आधारमा)

क) घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत संचालित जिल्लास्थित कार्यालयहरू

क्र.सं.	जिल्ला	उद्योगको वर्ग							
		उत्पादन मूलक	ऊर्जा मूलक	कृषि तथा वनजन्य	पर्यटन	खनिज	सेवा	निर्माण	जम्मा
१	भापा	१८९	३	६	९	०	२४३	०	४५०
२	मोरङ	१६४	३	९	०	०	२००	०	३७६
३	सुनसरी	१०६	०	०	०	०	१७५	०	२८१
४	सप्तरी	४२	०	१	०	०	१२२	३	१६८
५	सिराहा	१७१	०	१९	२	०	१५	११	२१८
६	धनुषा	६३	०	७	७	०	२२३	०	३००
७	महोत्तरी	२९	०	१०	०	५	१७२	२५	२४१
८	सर्लाही	७५	०	०	१	०	११०	११	१९७
९	रौतहट	८१	०	७	१८		९८	९	२१४
१०	बारा	७१	०	७	०	०	९२	०	१७०
११	पर्सा	१७९	०	३	१०	०	१७९	७८	४४९
१२	मकवानपुर	६५	०	१३	२५	०	८६	०	१८९
१३	चितवन	१८९	०	४०	८३	०	७९	०	३९१
१४	काठमाडौं	५२४	३७	४२	२१८२	०	१४९८	७	४२९०
१५	ललितपुर	२४५	०	२३	४१	०	२६९	०	५७८
१६	भक्तपुर	११२	०	८	७	०	९१	०	२८२
१७	काभ्रे	३४	०	५४	८४	०	१४८	०	३२०
१८	कास्की	१२७	०	१५	३४७	०	१८४	०	६७३
१९	पाल्पा	२४	०	२	७६	०	८२	०	१८४
२०	नवलपरासी	९७	१	२०	३१८	०	७८	०	५१४
२१	रुपन्देही	३२३	०	१२	०	६४८	१८४	०	११६७
२२	कपिलवस्तु	१०९	०	४	१४	०	८४	०	२११
२३	दाङ	६५	०	०	०	०	३१९	२५	४०९
२४	बाँके	१६१	०	५	१६	०	७२	०	२५४
२५	बर्दिया	२८	०	५	३	०	३८७	०	४२३

२६	कैलाली	१००	०	१२	१८	०	२८७	०	४१७
२७	कन्चनपुर	८७	०	१३	२९	०	१४५	०	२७४
	बिभागमा	५	०	०	०	०	५	०	१०
	जम्मा	३४६५	४४	३३७	३३५४	६५३	५६२७	१६९	१३६५०

ख) घरेलु तथा साना उद्योग बिकास समिति अन्तर्गत संचालित जिल्लास्थित कार्यालयहरु

२८	इलाम	२	०	३०	०	०	५८	०	९०
२९	ताप्लेजुंग	८	०	१	१	०	११	१	२२
३०	पाँचथर	३	१	५	०	०	१५	०	२४
३१	धनकुटा	११	०	२	०	०	३६	०	४९
३२	संखुवासभा	१५	०	०	२	०	३४	०	५१
३३	तेह्रथुम	३	०	९	१	०	१०	०	२३
३४	भोजपुर	३	०	१	०	०	२४	१	२९
३५	उदयपुर	२३	०	०	०	०	६९	०	९२
३६	खोटांग	५	०	०	०	०	३८	१	४४
३७	सोलुखुम्बु	५	०	१	०	०	१३	०	१९
३८	ओखलढुंगा	३	०	१	०	०	७	०	११
३९	दोलखा	२३	०	१०	२७	०	८३	२	१४५
४०	रामेछाप	०	१	९	१३	०	३५	०	५८
४१	सिन्धुली	११	०	१८	०	०	५६	०	८५
४२	सिन्धुपाल्चोक	२१	०	१	१३	०	६५	१	१०१
४३	नुवाकोट	३५	०	२५	१०	१	३६	२	१०९
४४	रसुवा	३	०	७	५	०	१४	०	२९
४५	धादिङ्ग	२४	०	१५	०	०	२२५	०	२६४
४६	तनहुँ	५१	०	१९	१९५	०	१५०	२	४१७
४७	मनाङ्ग	३	०	०	१	०	१	०	५
४८	गोरखा	८	०	१४	६१	०	७७	१५	१७५
४९	लमजुङ्ग	२७	१	७	०	०	५५	०	९०
५०	स्याङ्गजा	९२	०	२	४	०	५७	२	१५७
५१	बाग्लुङ्ग	९	०	५	८२	०	५०	५	१५१
५२	गुल्मी	९	०	६	४६	०	६९	०	१३०
५३	म्याग्दी	६	०	५	१	०	२८	६	४६
५४	मुस्ताङ्ग	०	०	०	२	०	१४	०	१६
५५	पर्वत	१५	०	२	६१	०	५०	०	१२८
५६	अघाखाँची	१२	०	३	२	०	५०	१	६८
५७	प्यूठान	४	०	३	०	०	१६२	०	१६९
५८	सल्यान	३	०	०	१३	०	३०	११	५७
५९	रोल्पा	९	०	७	३	०	१४४	६१	२२४
६०	रुकुम	५	०	५	०	०	३६	०	४६
६१	सुर्खेत	२९	०	२	०	०	७२	१	१०४
६२	दैलेख	३	०	२	४९	०	४०	२	९६
६३	कालिकोट	५	०	६	५	०	४१	५	६२
६४	जाजरकोट	०	१	३	१	०	८०	०	८५
६५	जुम्ला	३	१	१३	९	०	३३	२	६१
६६	सुगु	३	२	१	२	०	३९	२	४९
६७	डोल्पा	३	०	१	०	०	४५	०	४९
६८	हुम्ला	१	०	१	३	०	१८	१३	३६
६९	डोटी	३	०	०	३	०	१८	३९	६३
७०	अछाम	१	०	११	०	०	१३	६३	८८
७१	बाजुरा	१	०	२	१	०	८	३	१५
७२	बझाङ्ग	२	०	२	१२	०	६०	०	७६

७३	वैतडी	११	०	१५	०	०	३६	०	६२
७४	डडेलधुरा	३	०	१	०	०	८०	०	८४
७५	दाचुंला	४	०	१	०	०	१३	०	१८
	जम्मा	५२३	७	२७४	६२८	१	२३९८	२४१	४०७२
	कूल जम्मा	३९८८	५१	६११	३९८२	६५४	८०२५	४१०	१७७२२

तालिका नं. १०

आ.ब.२०६५।६६ मा दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगका उद्यमी र प्रस्तावित रोजगारी सम्बन्धी संख्यात्मक विवरण

क) घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत संचालित जिल्लास्थित कार्यालयहरु

क्र. सं.	जिल्ला	उद्योग दर्ता संख्या	उद्यमीको संख्या			प्रस्तावित रोजगारी संख्या		
			महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	भापा	४५०	४९	४०१	४५०	०	२०५८	२०५८
२	मोरङ	३७६	६४	३१४	३७८	२८७	१९५२	२२३९
३	सुनसरी	२८१	२४	२७४	२९८		१२०३	१२०३
४	सप्तरी	१६८	३१	१४३	१७४	२	५८७	५८९
५	सिराहा	२१८	२८	१९२	२२०	०	६३३	६३३
६	धनुषा	३००	५५	२५१	३०६	१०	१७०९	१७१९
७	महोत्तरी	२४१	९६	१४५	२४१	५०७	७६२	१२६९
८	सर्लाही	१९७	३२	१६५	१९७	०	१०१९	१०१९
९	रौतहट	२१४	१९	२३३	२५२	२६	६१०	६३६
१०	बारा	१७०	२२	१४८	१७०	६६	१६१७	१६८३
११	पर्सा	४४९	७५	३८२	४५७	५८	३५२८	३५८६
१२	मकवानपुर	१८९	५२	१३६	२३८	३८६	९१८	१३०४
१३	चितवन	३९१	६०	३९३	४५३		१७०९	१७०९
१४	काठमाडौं	४२९०	९९४	३२९५	४२८९	०	१६५९०	१६५९०
१५	ललितपुर	५७८	१४९	५५५	७०४	१९३७	२९१५	४८५२
१६	भक्तपुर	२८२	४१	२५७	२९८	५११	२०३८	२५४९
१७	काभ्रे	३२०	२३	३६३	३८६	३६०	११९७	१५५७
१८	कास्की	६७३	५९	६१४	६७३	४	२५८६	२५९०
१९	पाल्पा	१८४	४०	१५३	१९३	१०४	३६२	४६६
२०	नवलपरासी	५१४	१०४	४८३	५८७	३०६	१७०४	२०१०
२१	रुपन्देही	११६७	२६९	८९८	११६७	७६०	४७२६	५४८६
२२	कपिलबस्तु	२११	२९	२२२	२५१	५९	१५८१	१६४०
२३	दाङ	४०९	६८	३६६	४३४	९५१	१०४८	१९९९
२४	बाँके	२५४	३५	२१९	२५४	०	०	०
२५	बर्दिया	४२३	७३	३५०	४२३	१३००	१०५	१४०५
२६	कैलाली	४१७	६७	३८६	४५३	२२०	२३२३	२५४३
२७	कञ्चनपुर	२७४	४०	२३८	२७८	४५६	१०७१	१५२७
	विभागमा	१०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	१३६५०	२५९८	११६२६	१४२२४	८३१०	५६५५१	६४८६१

ख) घरेलू तथा साना उद्योग बिकास समिति अन्तर्गत संचालित जिल्लास्थित कार्यालयहरु

२८	इलाम	९०	२३	८०	१०३	५७	१७३	२३०
२९	ताप्लेजुङ्ग	२२	८	१४	२२	८०	१२१	२०१
३०	पाचथर	२४	१	२३	२४	३८	६७	१०५
३१	धनकुटा	४९	१४	३७	५१	६३	१४५	२०८
३२	संखुवासभा	५१	८	५७	६५	२१	२१६	२३७
३३	तेह्रथुम	२३	३	२२	२५	६४	७४	१३८
३४	भोजपुर	२९	७	२२	२९	११	६४	७५
३५	उदयपुर	९२	२२	७७	९९	३८	३१३	३५१
३६	खोटाङ्ग	४४	१०	४८	५८	३७	१२१	१५८
३७	सोलुखुम्बु	१९	९	२७	३६	३८	६८	१०६
३८	ओखलढुंगा	११	६	८	१४	१०	२९	३९
३९	दोलखा	१४५	४	२०४	२०८	३९०	७३२	११२२
४०	रामेछाप	५८	१०	५०	६०	९८	१७२	२७०
४१	सिन्धुली	८५	६	७९	८५	४६	१९७	२४३
४२	सिन्धुपाल्चोक	१०१	१४	८९	१०३	९८	२०५	३०३
४३	नुवाकोट	१०९	१७	१०१	११८	१६३	४१६	५७९
४४	रसुवा	२९	४	२५	२९	३७	८६	१२३
४५	धादिङ्ग	२६४	४६	२१९	२६५	२२६	५४७	७७३
४६	तनहुँ	४१७	१४१	२७९	४२०	३४१	९९५	१३३६
४७	मनाङ्ग	५	०	५	५	०	४२	४२
४८	गोरखा	१७५	२७	१४९	१७६	७६	४२६	५०२
४९	लमजुङ्ग	९०	८	९६	१०४	१	२६२	२६३
५०	स्याङ्गजा	१५७	३८	१२४	१६२	५९	३४१	४००
५१	बाग्लुङ्ग	१५१	४	१४९	१५३	१०१	२९६	३९७
५२	गुल्मी	१३०	८	१२४	१३२	९१	१९५	२८६
५३	म्याग्दी	४६	९	४३	५२	०	२४७	२४७
५४	मूस्ताङ्ग	१६	५	११	१६	२३	६२	८५
५५	पर्वत	१२८	२६	१०२	१२८	१४६	४३९	५८५
५६	अर्घाखाँची	६८	६	६२	६८	२९	१७४	२०३
५७	प्यूठान	१६९	३१	१४५	१७६	४५	२८७	३३२
५८	सल्यान	५७	९	४८	५७	५५८	११०९	१६६७
५९	रोल्पा	२२४	५०	१७६	२२६	३२५	८५१	११७६
६०	रुकुम	४६	२	७३	७५	२९	५२५	५५४
६१	सुर्खेत	१०४	७	१०७	११४	१९	३४७	३६६
६२	दैलेख	९६	१३	१०७	१२०	६०	३१८	३७८
६३	कालिकोट	६२	४	६१	६५	३८	१५६	१९४
६४	जाजरकोट	८५	८	७९	८७	४२	२४८	२९०
६५	जुम्ला	६१	६	७३	७९	३७	३१५	३५२
६६	मूगू	४९	७	४४	५१	२०२	१४८	३५०

६७	डोल्पा	४९	३	४६	४९	१६	१५२	१६८
६८	हुम्ला	३६	०	३४	३४	४१	२५९	३००
६९	डोटी	६३	२	६१	६३	१३८	२७३	४११
७०	अछाम	८८	५	९०	९५	३	३२१	३२४
७१	बाजुरा	१५	०	१५	१५	७	५६	६३
७२	बझाङ्ग	७६	५	७३	७८	२२	१८५	२०७
७३	बैतडी	६२	२	६५	६७	१८	१५४	१७२
७४	डडेलधूरा	८४	६	१३९	१४५	१	२०५	२०६
७५	दार्चुला	१८	३	१५	१८	१८	४९	६७
	जम्मा	४०७२	६४७	३७७७	४४२४	४००१	१३१८३	१७१८४
	कूल जम्मा	१७७२२	३२४५	१५४०३	१८६४८	१२३११	६९७३४	८२०४५

माथिको तालिकाबाट आ.व. २०६५/६६ मा नेपालभर १७,७२२ वटा घरेलु तथा साना उद्योगहरु दर्ता भएको र ती उद्योगमा ३,२४५ जना महिला र १५,४०३ जना पुरुष उद्यमीहरु गरी जम्मा १८,६४८ उद्यमीहरु रहेको देखिन्छ। ती उद्योगहरुमा प्रस्तावित कूल रोजगारी संख्या ८२,०४५ रहेको छ।

तालिका नं. ११

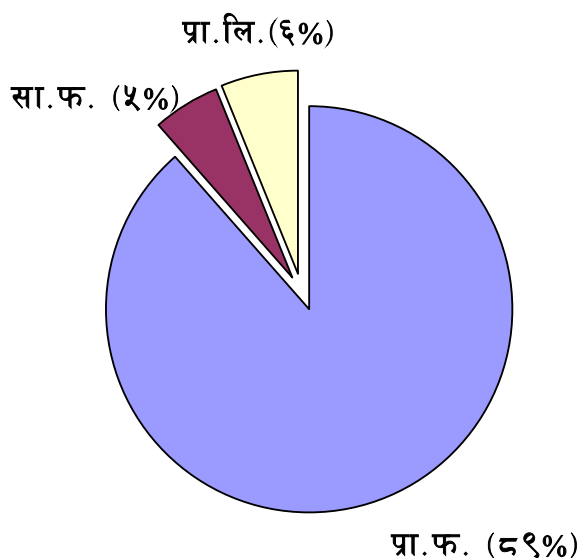
घरेलु तथा साना उद्योगको फर्म वर्गीकरण अनुसार दर्ता

आर्थिक वर्ष	प्रा. फर्म	सा. फर्म	प्रा.लि.	जम्मा	पूँजी लगानी (रु.करोडमा)	रोजगारी संख्या
२०४६/४७ सम्म	४२४६७	२८२७	२१३२	४७४२६	९७४.२५४	४४०९४०
२०४७/४८	४८२२	२७३	१०८	५२०३	११३	३७०९५
२०४८/४९	४९६८	४६५	२४२	५६७५	१४०	८५१२५
२०४९/५०	६०८७	३९८	२९६	६७८१	३१५	८२१७६
२०५०/५१	८५३५	६३०	३२१	९४८६	५७२	१५३०००
२०५१/५२	७८३३	४३९	२४७	८५१९	५३७.६४	७५०९१
२०५२/५३	८६३८	४६८	५४४	९६५०	७२२	९२५८१
२०५३/५४	७४०४	४४६	३४६	८१९६	६०४	८५५४०
२०५४/५५	८६६९	४७१	४८१	९६२१	८८१	९३०९४
२०५५/५६	८७८९	६८४	५३३	१०००६	९६२	८८९७३
२०५६/५७	८८८९	५४९	६८५	१०१२३	१०३५	७९६१८
२०५७/५८	८३६८	४०७	५४२	९३१७	७३२	६७९७५
२०५८/५९	८८५१	५२६	५१३	९८९०	७७२	६५३७४
२०५९/६०	६७६८	४५४	३४०	७५६२	५९१	४७४५५
२०६०/६१	५९८५	५४८	६००	७१३३	६११	४४७२५
२०६१/६२	६९७२	४९९	५५९	८०३०	११०१	७४६९५
२०६२/६३	५८६४	३७२	१९९४	८२३०	६७०	३९७३८
२०६३/६४	७५८७	३८६	७३८	८७११	७८२.६	५४१४५
२०६४/६५	७९९३	५३३	८५६	९३८२	८७७	५४५२३
२०६५/६६	१६२३८	५४१	९४३	१७७२२	१५३१.७	८२०४५
जम्मा	१९१७२७	११९१६	१३०२०	२१६६६३	१४५२४.२	१८४३९०८

माथिको तालिकामा शुरुदेखि आ. व. २०६५/६६ सम्म फर्म वर्गीकरणको आधारमा घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गरिएको छ। आ. व. २०६५/६६ सम्म जम्मा कुल दर्ता भएका २,१६,६६३ वटा घरेलु तथा साना उद्योगहरु मध्ये प्राइभेट फर्म १,९१,७२७ वटा, साभेदारी फर्म ११,९१६ वटा र प्राइभेट लिमिटेड १३,०२० वटा दर्ता भएका छन्।

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा मात्र अधिराज्यभर कूल १७,७२२ घरेलु तथा साना उद्योग दर्ता भएकोमा ती उद्योगहरूमा प्रस्तावित कूल पूंजी लगानी रु.१५३१.७ करोड, वार्षिक अनुमानित उत्पादन क्षमता रु. ९३७ अरब ५९ करोड १ लाख ४८ हजार बराबर तथा प्रस्तावित रोजगारी संख्या ८२ हजार ४५ जना रहेको छ।

आ.व. २०६५/६६ सम्म दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगहरूको विवरण

ड) सुविधा तथा सहूलियत :-

औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ ले उद्योग व्यवसाय प्रवर्द्धनको लागि तोकिएको उद्योगहरूलाई तोकिएको अवधिका लागि आयकर, विक्रीकर, अन्तशुल्क आदि आंशिक वा पूर्ण रुपमा छुट दिएको छ। उद्योगहरूले पाउने सुविधा एकै ठाउँबाट सहज रुपमा उपलब्ध होस् भनी उक्त ऐनमा एकद्वार समितिको व्यवस्था गरिएको छ। केन्द्रमा मात्र एकद्वार समिति रहँदा ऐनद्वारा प्रत्याभूत गरिएका सुविधा पाउन उद्योगीहरूलाई केन्द्रसम्म धाउनुपर्ने र सो काम बढी खर्चिलो तथा भ्रष्टाचारको भएकाले कारण एकद्वार समितिले उपसमितिहरू गठन गरी आफूमा निहित अधिकारमध्ये अन्तशुल्कको आधारमा ड्यूटी ड्र ब्याक बाहेकका सुविधाहरू जिल्लाबाटै दिने गरी घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका उपत्यका बाहिरका सबै कार्यालय प्रमुखलाई २०५७ जेठदेखि अख्तियारी दिइएको छ। यसबाट औद्योगिक व्यवसाय ऐनको सुविधा सम्बन्धी प्रावधानको कार्यान्वयन सुलभ र सरल हुने अपेक्षा विभागले गरेको छ।

उद्योगीहरूले आ-आफ्नो क्षेत्रका उपसमितिहरू मार्फत आयकर छुटको सुविधा प्राप्त गर्न सक्छन्। घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई एकद्वार समितिको निर्णयानुसार प्रदान गरेको आयकर सुविधाको तालिका नं. १२ र आयकर लगायत अन्य सुविधा तथा सहूलियतको विवरण तालिका नं.१३ मा दिइएको छ।

तालिका नं. १२

घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रदान भएको आयकर सुविधा

क्र.सं.	उद्योगको किसिम	आ.व. २०६१/६२	आ.व. २०६२/६३	आ.व. २०६३/६४	आ.व. २०६४/६५	आ.व. २०६५/६६
१	कार्पेट	४	२	१६	१४	०

२	ऊनी धागो	०	०	०	०	०
३	राइस मिल	०	०	०	०	०
४	ईटा	०	०	०	०	०
५	स्टेशनरी	०	०	०	०	०
६	गार्मेन्ट	०	०	०	०	०
७	कपडा	०	०	०	०	०
८	अन्य	३	२	०	०	०
९	ऊनी पश्मिना	३	४	१	०	०
१०	रोडा ढुङ्गा	०	०	०	०	०
	जम्मा	१०	८	१७	१४	०

आ. व. २०६०।६१ देखि आ. व. २०६५।६६ सम्म घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रदान गरिएको आयकर सुविधा, अन्तःशुल्क छुट लगाएतका सुविधा, सहूलियत सम्बन्धी विवरणलाई संख्यात्मकरूपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. १३

घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रदान गरिएको सुविधा सहूलियत सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	उद्योगको किसिम	आ.व. २०६१।६२	आ.व. २०६२।६३	आ.व. २०६३।६४	आ.व. २०६४।६५	आ.व. २०६५।६६
१	आयकर सुविधा	१०	८	१७	१४	०
२	उद्योगलाई रासायनिक पदार्थ आयात गर्न सिफारिस	९	३	२	१	०
३	उद्योगमा विदेशीलाई काममा लगाउन भिसाको सिफारिस	५	-	२	१२	३
४	जर्ती प्रमाणित	१७	१३	१	०	०
५	साना उद्योग प्रमाणित	१५	-	५	१	०
६	अन्तःशुल्क तथा अन्य छुट	-	-	०	०	०
७	वण्डेड वेरहाउसको सुविधा सिफारिस	४	२	२	०	०
८	मेशिनरी आयात सिफारिस	-	-	२	०	१
९	भन्सार छुट सिफारिस	-	-	-	१	०
१०	फिडर जडान	०	०	०	०	१
	जम्मा	६०	२६	३१	२९	५

च) घरेलु तथा साना उद्योग विभागबाट सञ्चालित औद्योगिक प्रबर्द्धन कार्यक्रम :-

घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई पूंजी लगानी, आधुनिक प्रविधि र बजार व्यवस्थापनमा प्रतिस्पर्धी बनाउन स्वच्छ/उच्च गुणस्तरीय उत्पादन, लागत कटौती, सहज र सही औद्योगिक व्यवस्थापनका अवधारणाहरू जस्ता विषयमा ज्ञान दिलाई उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्न अति आवश्यक छ । यसै अनुरूप औद्योगिक प्रबर्द्धन सम्बन्धि विविध कार्यहरू जस्तै तालिम, कार्यशाला, गोष्ठी तथा छलफल, वातावरणीय सचेतना, उत्पादकत्व अभिवृद्धि, प्रविधि प्रसार एवं सूचना सम्प्रेषण जस्ता कार्यक्रमहरू यसमा समावेश गरिएको छ ।

यस कार्यक्रमको उद्देश्य निम्नानुसार रहेको छन्:-

- उद्योग दर्ता, इजाजत, सुविधा प्रदान गर्ने सिलसिलामा परियोजना प्रतिवेदन, IEE प्रतिवेदनमा प्राविधिक परामर्श दिने ।
- उद्यमी व्यावसायीलाई औद्योगिक परामर्श तथा जानकारी दिने ।

- औद्योगिक स्कीम तर्जुमा गरी प्रचार प्रसार गर्ने ।
- सञ्चालित उद्योगहरूलाई उत्पादनको गुणस्तर र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरी वातावरणमा प्रतिकूल असर न्यून गर्ने जस्ता विषयमा तालिम तथा प्राविधिक परामर्श दिने ।
- घरेलु तथा साना उद्योग क्षेत्रमा कार्यरत जनशक्तिको लागि औद्योगिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यशाला गोष्ठी/तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- सञ्चालनमा आउन नसकेको र रुग्ण घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई आवश्यक प्राविधिक सेवा प्रदान गरी तिनीहरूको सञ्चालनमा सहयोग पुर्याउने ।
- औद्योगिक प्रवर्द्धनका सामग्रीहरू निर्माण गरी प्रचार प्रसार गर्ने ।
- उद्योगहरूको स्थलगत अध्ययन तथा निरीक्षण गरी मूल्याङ्कन र अनुगमन गर्ने ।
- स्वच्छ उत्पादनको अवधारणा अनुरूप उद्योग गर्न इच्छुक उद्यमीहरूका लागि आवश्यक निःशुल्क प्राविधिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।

तालिका नं. १४

घरेलु तथा साना उद्योग विभागको आ.व.२०६१/६६ को वार्षिक कार्यक्रमको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

क) २७ जिल्लाको

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाइ	लक्ष्य	प्रगति
			परिमाण	परिमाण
१.	फर्निचर तथा फिक्चर्स	जिल्ला	२	२ सम्पन्न
२.	भवन निर्माण	जिल्ला	९	७ सम्पन्न
३.	मेशिनरी औजार	जिल्ला	२१	२० सम्पन्न
४.	सीप विकास तालिम	जना	८५००	९८६०
५.	सेवाग्राही, सरोकारवाला निकायसंग घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धि अन्तर्क्रिया गोष्ठी	पटक	१०	८ सम्पन्न
६.	औद्योगिक एवं बौद्धिक सम्पत्ति सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	जिल्ला	२७	२० सम्पन्न
७.	आय आर्जन अभिवृद्धिमा कर्जा प्रवाह, सवलीकरण (सर्भेक्षण, प्रवाह, अनुगमन, असुली)	जिल्ला	२७	१६ सम्पन्न
८.	Online Service and Advocacy (काठमाण्डौ, ललितपुर, भक्तपुर, कास्की, मोरङ र रुपन्देही भाषा, सुनसरी, पर्सा, चितवन र बाँके)	जिल्ला	११	९ सम्पन्न
९.	दिगो औद्योगिक विकासमा वातावरणीय सचेतना एवं उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम	जिल्ला	२७	२५ सम्पन्न
१०.	तुलनात्मक लाभ तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताका वस्तुको पहिचान एवं अध्ययन कार्यक्रम	जिल्ला	१५	१५ सम्पन्न
११.	वस्तु विकास कार्यक्रम	जिल्ला	२७	२० सम्पन्न
१२.	प्रशिक्षार्थी उद्यमी अवलोकन भ्रमण	जना	८१०	६७५
१३.	उपभोक्ता हकहित संरक्षण एवं सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	जिल्ला	२७	२४ सम्पन्न
१४.	लैङ्गिक विकास, सवलीकरण कार्यक्रम एवं HIV / AIDS सम्बन्धि कार्यक्रम	जिल्ला	२७	२१ सम्पन्न
१५.	औद्योगिक सूचना केन्द्र स्थापना	जिल्ला	५	४ सम्पन्न
१६.	हस्तकला अनुदान (ललितपुर)	जिल्ला	१	१ सम्पन्न

ख) विभागको

क्र.सं.	कार्यक्रम । क्रियाकलाप	प्रगती
१.	कार्यालय प्रमुखहरुको गोष्ठी	१ पटक सम्पन्न
२.	औद्योगिक प्रवर्द्धन, वातावरण सचेतना गोष्ठी	नयाँ प्रविधि VSBK वाट ईटा उत्पादन गर्दा वातावरणमा पर्ने असर बारे १ पटक
३.	उद्योग प्रशासन सम्बन्धि सफ्टवेयर निर्माण तथा जडान	जडान सम्पन्न
४.	उद्योग अनुगमन तथा प्राविधिक परामर्श	४३ वटा उद्योग
५.	औद्योगिक प्रवर्द्धन तालिम	१ पटक सम्पन्न (QMS LEAD AUDITOR TRAINING)
६.	योजना तर्जुमा सम्बन्धि क्षेत्रिय गोष्ठी	२ पटक सम्पन्न (विराटनगर र पाल्पा)
७.	साना तथा मझौला उद्योग मा गुणस्तर व्यवस्थापन सम्बन्धि अध्ययन र परामर्श	शुद्धपिउने पानी उत्पादन उद्योगको लागी quality system manual, quality system procedure incoming quality plan तयार गरिएको
८.	स्किम अपडेट र सफ्ट कपि निर्माणअन्तर्गत	१४ वटा विषयको स्किम अपडेट र सफ्ट कपि निर्माण सम्पन्न
९.	चौमासिक पत्रिका बुलेटिन प्रकाशन	२ पटक सम्पन्न
१०.	औद्योगिक प्रवर्द्धन तथ्यांक पुस्तिका प्रकाशन	१ पटक सम्पन्न
११.	जनशक्ति विकास कार्यक्रम अन्तर्गत उद्यमशिलता विकास प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम	१ पटक सम्पन्न
१२.	व्यवसाय सम्बर्द्धन कार्यक्रम	६ जना प्रशिक्षार्थी व्यवसायीहरुको व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने कार्य सम्पन्न ।
१३.	साना तथा मझौला २ उद्योग मा वातावरण व्यवस्थापन सम्बन्धि अध्ययन र परामर्श	२ वटा उद्योगमा तालिम संचालन गरी manual, procedure र plan तयार गरिएको
१४.	परम्परागत घरेलु उद्योगको विकास, संरक्षण र प्रवर्द्धन सम्बन्धी विशेष कार्यक्रम	परम्परागत सीपका आधारित खुकुरी तालिम सम्पन्न
१५.	तालिम प्रभावकारीता अध्ययन	मकवानपुर र पाल्पा सम्पन्न

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र समिति अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट सञ्चालित सीपमूलक तालिम र औद्योगिक जनशक्ति विकासको स्थिति

देशमा व्याप्त बेरोजगारीको समस्या समाधानका लागि व्यवसाय विकास तथा सीपमूलक तालिम मुलुकभरी नै सञ्चालन हुदै आएका छन् । तालिम पश्चात् सानो-तिनो पूँजीको अभावमा व्यावसायिक चाहना कुण्ठित नहोस् भनी प्रशिक्षण लिएका व्यक्तिलाई विभाग र समितिको सम्बन्धित कार्यालयको सिफारिसमा सम्बन्धित जिल्लाका कृषि विकास बैङ्कबाट ऋण उपलब्ध गराइन्छ । यो कार्यक्रम देशका ७५ वटै जिल्लामा सञ्चालित छ ।

आ.व. २०६१/६२ देखि आ.व. २०६५/६६ सम्मको ५ वर्षको अवधिमा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र समिति अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट सञ्चालन गरिएका तालिमको जिल्लागत र विषयगत विवरणहरु तल तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १५

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका जिल्लास्थित कार्यालयहरुबाट प्रदान गरिएको प्रशिक्षणमा सहभागी प्रशिक्षार्थीहरुको विवरण

क्र.सं.	जिल्ला	आर्थिक वर्ष				
		२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६
१	भक्रपा	२९४	३०४	२७१	३४६	३५२
२	मोरङ्ग	२७३	२१७	२३९	२७४	२७४
३	सुनसरी	२९२	२८९	२७०	३०५	२०२
४	सप्तरी	२६१	२४२	२३५	२७७	३१५
५	सिराहा	३१९	२५९	२८९	२९४	३४९
६	धनुषा	३८०	२६१	२५६	२६७	३२३
७	महोत्तरी	२६८	२२९	२६३	३८४	२८९
८	सर्लाही	३५२	२५९	२६२	३७०	४०४
९	रौतहट	२६०	२६९	२९४	३१६	३३७
१०	बारा	२६५	२४६	२३८	३०७	३३३
११	पर्सा	३०९	२४२	२४४	२९१	३२८
१२	मकवानपुर	१९२	२४८	२३१	२७०	३३७
१३	चितवन	२६८	२६४	२४१	३२९	३३३
१४	काठमाडौं	३३२	३३२	४००	३५०	३७५
१५	ललितपुर	२६४	३२६	३५२	२७५	३७५
१६	भक्तपुर	३०७	२३६	२३७	२७३	३४०
१७	काभ्रेपलान्चोक	१८१	२१९	२३१	२५९	३७२
१८	कास्की	२६८	२८६	२७७	३०२	३४८
१९	पाल्पा	२२९	२५६	२३५	२६५	३६७
२०	नवलपरासी	३७८	२९१	२७१	२६०	३६३
२१	रुपन्देही	२५३	२३६	२७७	३००	३६२
२२	कपिलवस्तु	३१५	२४०	२३०	२५२	३०२
२३	दाङ्ग	३६४	११३	२७१	२८२	३२३
२४	बाँके	२८०	२५४	२६३	२९५	३४२
२५	बर्दिया	२८२	१८९	२३७	२६९	३५५
२६	कैलाली	१७१	२२३	२४६	२६५	३५१
२७	कञ्चनपुर	२८१	२२७	२४४	२५८	३०४
	विभाग जम्मा(२७ जिल्ला)	७६३८	६७५७	७१०४	७९३५	९०५५
२८	ताप्लेजुङ्ग	५२	८३	६६	९२	१२८
२९	पाचथर	७४	११६	८७	९८	८८
३०	इलाम	२१५	२३१	१५७	२११	१९२
३१	तेह्रथुम	९५	१०३	८१	५९	१२५
३२	धनकुटा	१५५	१७६	१५०	१८०	१९८
३३	भोजपुर	८५	८५	६२	९३	३०
३४	संखुवासभा	६५	९७	७६	६३	९६
३५	उदयपुर	१८०	२३७	१२४	१४१	१८४
३६	खोटाङ्ग	८५	१०७	९७	१२५	१५८
३७	ओखलढुङ्गा	७७	५४	७४	७९	११२
३८	सोलुखुम्बु	६७	५५	६२	६६	८४
३९	सिन्धुली	१२५	१३९	८२	७५	७३
४०	रामेछाप	१६८	१५१	१३१	१०५	१३८
४१	दोलखा	२२१	१८१	११३	१४०	२०४
४२	सिन्धुपाल्चोक	८७	७९	८१	७५	१२७
४३	नुवाकोट	११७	२०१	०	१८१	१९४
४४	रसुवा	६४	८३	६२	७२	१२३

४५	धादिङ्ग	१४४	१०६	१०५	८२	१३६
४६	तनहुँ	१८३	२२८	१७८	२२८	२३१
४७	गोरखा	११५	१३९	७९	९४	१३०
४८	स्याङ्जा	८७	११६	८१	७७	१०७
४९	लमजुङ्ग	१४२	११०	१०७	११७	१५३
५०	अर्घाखाँची	८२	१०१	४२	८४	८९
५१	गुल्मी	३८	१२०	४७	८८	११२
५२	पर्वत	८५	१०१	६६	८५	८८
५३	बाग्लुङ्ग	१३८	१७९	१४०	१६७	१४४
५४	म्याग्दी	७४	७०	५९	५२	६३
५५	मुस्ताङ्ग	३९	५४	४३	४१	५३
५६	मनाङ्ग	३५	४८	१८	६७	५३
५७	प्यूठान	१९०	१५७	१६६	१८६	१५८
५८	रोल्पा	४०	६५	७४	१००	१३५
५९	रुकुम	७१	७६	२२	६०	९२
६०	सल्यान	८७	७५	७४	३१	१३५
६१	सुर्खेत	१८५	२०५	१४०	१०८	१८०
६२	दैलेख	६६	१०१	४५	५४	१२९
६३	जाजरकोट	४०	५२	४७	४९	९५
६४	डोल्पा	३३	८७	८६	१८२	१२२
६५	जुम्ला	७८	१४८	११३	२३६	२३८
६६	मुगु	४५	८१	७२	१५९	११८
६७	हुम्ला	५७	९५	६४	८२	४२
६८	कालीकोट	४३	८५	४२	१५३	११०
६९	आछाम	५६	७२	६८	५८	६०
७०	डोटी	१०७	१००	१५७	१७३	१२५
७१	बझाङ्ग	३०	७८	६७	५०	९७
७२	बाजुरा	४८	७२	८१	७०	१०१
७३	डडेलधुरा	४९	६०	४४	४९	९५
७४	बैतडी	७४	११६	१३०	१२२	९६
७५	दार्चुला	५१	७२	५९	६०	११२
	समिति जम्मा(४८ जिल्ला)	४४४४	५३४७	४६४६	५०१९	५८५३
७६	समितिको प्रधान कार्यालय बाट	१६४६	१६०६	१५०७	२०४३	१०८५
	कूल जम्मा	१३७२८	१३७१०	१३२५७	१४९९७	१५९९३

माथीको तालिकामा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका जिल्लास्तरीय कार्यालयहरू र आयोजनाहरूबाट प्रदान गरिएको सीपमूलक तथा उद्यमशिलता विकास तालिम कार्यक्रमको जिल्लागत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

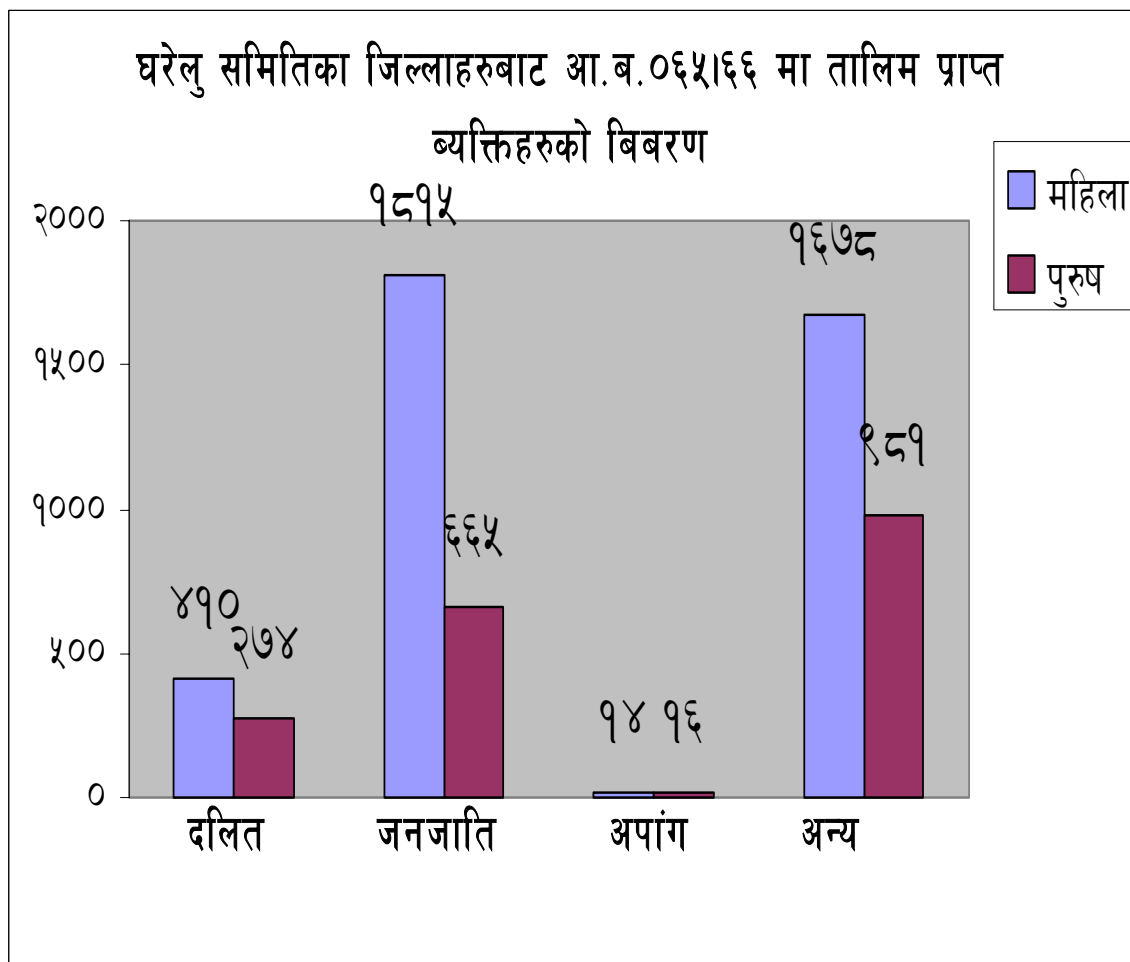
आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विभाग र समिति अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट सञ्चालित सीपमूलक तालिम प्राप्त गरेका विभिन्न समूह वर्गका महिला र पुरुष प्रशिक्षार्थीहरूको संख्यात्मक विवरण तलको तालिकाहरू १६ र १७ मा देखाईएको छ ।

तालिका नं. १७

घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गत आ.ब.२०६५/६६ मा संचालित तालिममा सहभागी समूह/बर्गको संख्या

जिल्ला	वार्षिक परिमाण लक्ष्य	आ.ब २०६५/६६ को प्रगति														
		दलित			जनजाति			अपाङ्ग			अन्य			कूल जम्मा		
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
ताप्लेजुङ	११०	१२	७	१९	७५	१८	९३	१	०	१	७	८	१५	९५	३३	१२८
पाचथर	८०	८	७	१५	२१	३२	५३	०	१	१	५	१४	१९	३४	५४	८८
इलाम	१६५	२२	१	२३	६९	२६	९५	१	०	१	३४	३९	७३	१२६	६६	१९२
संखुवासभा	९०	२	१	३	३९	१३	५२	०	०	०	३१	१०	४१	७२	२४	९६
भोजपुर	५०	०	०	०	२२	०	२२	०	०	०	८	०	८	३०	०	३०
तेह्रथुम	१२०	१३	३	१६	४३	१३	५६	१	०	१	४३	९	५२	१००	२५	१२५
धनकुटा	१७०	१९	११	३०	७२	२९	१०१	०	०	०	६०	७	६७	१५१	४७	१९८
सोलुखुम्बु	८०	१	१	२	१९	४४	६३	०	०	०	३	१६	१९	२३	६१	८४
ओखलढुंगा	१००	२४	१	२५	५५	२	५७	०	३	३	१४	१३	२७	९३	१९	११२
बोधिङ	९०	१३	४	१७	४७	३२	७९	०	०	०	२५	३७	६२	८५	७३	१५८
उदयपुर	१५०	१	१	२	११४	२०	१३४	०	०	०	४४	४	४८	१५९	२५	१८४
सोलुखा	१७०	२२	१८	४०	५२	२६	७८	०	०	०	५९	२७	८६	१३३	७१	२०४
सिराहा	१२०	५	६	११	४०	९	४९	१	५	६	६५	७	७२	१११	२७	१३८
सप्तरी	१००	३	१	४	२०	७	२७	०	०	०	२४	१८	४२	४७	२६	७३
सिन्धुपाल्चोक	११०	७	०	७	६५	६	७१	०	०	०	३८	११	४९	११०	१७	१२७
सुनसरी	१००	५	०	५	९५	६	१०१	०	०	०	१७	०	१७	११७	६	१२३
नुवाकोट	१६०	६	६	१२	८३	१२	९५	०	०	०	६१	२६	८७	१५०	४४	१९४
धादिङ	१००	९	५	१४	३७	२७	६४	०	१	१	३६	२१	५७	८२	५४	१३६
गोरखा	१००	३	१	४	५८	२८	८६	०	०	०	२१	१९	४०	८२	४८	१३०
लमजुङ	१३०	१७	४	२१	५६	२३	७९	०	०	०	३९	१४	५३	११२	४१	१५३
मनाङ	४०	३	०	३	३८	१०	४८	०	०	०	२	०	२	४३	१०	५३
नवलपरासी	२००	०	५	५	९२	२९	१२१	०	२	२	५८	४५	१०३	१५०	८१	२३१
स्याङ्जा	१००	४	०	४	२१	१	२२	०	०	०	६६	१५	८१	९१	१६	१०७
गुल्मी	९०	७	६	१३	२०	७	२७	०	२	२	३७	३३	७०	६४	४८	११२
अर्घाखाँची	८०	२	१२	१४	२५	५	३०	०	०	०	२९	१६	४५	५६	३३	८९
सुनसरी	९०	१५	०	१५	२६	७	३३	१	०	१	१८	२१	३९	६०	२८	८८
बाजुरा	१३०	८	५	१३	३७	१५	५२	०	०	०	५६	२३	७९	१०१	४३	१४४
म्याग्दी	६०	८	०	८	२८	०	२८	०	०	०	२७	०	२७	६३	०	६३
मुस्ताङ	५०	३०	०	३०	१८	०	१८	०	०	०	५	०	५	५३	०	५३
दोल्पा	१२०	१०	१७	२७	७	२	९	१	०	१	५०	३५	८५	६८	५४	१२२
रुकुम	९०	५	४	९	२८	१६	४४	०	०	०	२७	१२	३९	६०	३२	९२
रोल्पा	१००	६	६	१२	३१	२०	५१	१	०	१	४३	२८	७१	८१	५४	१३५
सल्यान	१००	१४	२	१६	४२	६	४८	५	१	६	४५	२०	६५	१०६	२९	१३५
जुम्ला	१६०	१२	१३	२५	५६	१२	६८	०	०	०	४९	१६	६५	११७	४१	१५८
जाजरकोट	९०	४	५	९	२६	१८	४४	०	०	०	२२	२०	४२	५२	४३	९५
सुर्खेत	१८०	९	१०	१९	२९	३५	६४	०	०	०	४०	५७	९७	७८	१०२	१८०
त्रिभुवन	१२०	८	११	१९	३१	२०	५१	१	०	१	३१	२७	५८	७१	५८	१२९
जुम्ला	१८०	१७	२६	४३	४	२	६	०	१	१	९५	९३	१८८	११६	१२२	२३८
मोरङ	११०	११	१७	२८	५	५	१०	०	०	०	५१	२९	८०	६७	५१	११८
कालिकोट	१००	२	१२	१४	०	१०	१०	१	०	१	४७	३८	८५	५०	६०	११०
इलाम	४०	४	१	५	९	४	१३	०	०	०	१७	७	२४	३०	१२	४२
बाजुरा	९०	९	५	१४	०	०	०	०	०	०	५१	३६	८७	६०	४१	१०१
बझाङ	९०	१	८	९	१०	२८	३८	०	०	०	२३	२७	५०	३४	६३	९७
अर्घाखाँची	६०	४	४	८	१४	८	२२	०	०	०	१७	१३	३०	३५	२५	६०
कोशी	११०	६	१०	१६	२३	३	२६	०	०	०	४६	३७	८३	७५	५०	१२५
बाजुरा	९५	८	१	९	५२	१	५३	०	०	०	४६	४	५०	१०६	६	११२
त्रिभुवन	९०	६	६	१२	३३	१२	४५	०	०	०	२७	१२	३९	६६	३०	९६
दिल्ली	९०	५	१०	१५	२८	१६	४४	०	०	०	१९	१७	३६	५२	४३	९५
जम्मा	५१५०	४१०	२७४	६८४	१८१५	६६५	२४८०	१४	१६	३०	१६७८	९८१	२६५९	३९१७	१९३६	५८५३
केन्द्रस्तर	८५०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१०५३	३२	१०८५
कूल जम्मा		६०००												४९७०	१९६८	

माथिको तालिकामा प्रस्तुत घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका जिल्लास्थित कार्यालयहरुबाट आ.ब.२०६५/६६ मा संचालित तालिममा सहभागी ५,८५३ जना प्रशिक्षार्थीहरु मध्ये आदिवासी/जनजाति २,४८० जना, दलित ६८४ जना तथा अपाङ्गको संख्या ३० जना रहेको छ ।

तालिका नं. १८

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट आ.ब.२०६५/६६ मा संचालित तालिमका प्रकार र सहभागी महिला पुरुषहरुको संख्यात्मक विवरण

क्र.सं.	जिल्ला	उद्यमशीलता विकास			सीपविकास तालिम													कूल जम्मा		
					द्वन्द्वपंडित,दलित, जनजाति,पिछडिएको वर्ग			विशेष कार्यक्रम			एडभान्स तालिम			अन्य तालिम						
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
१	भापा	३८	४४	८२	३३	५	३८	६९	२२	९१	१५	०	१५	७९	४७	१२६	२३४	११८	३५२	
२	मोरङ	६५	२४	८९	३२	४	३६	४	५	९	१७	०	१७	८१	४२	१२३	१९९	७५	२७४	
३	सुनसरी	७६	३	७९	०	०	०	४४	१३	५७	२०	७	२७	३५	४	३९	१७५	२७	२०२	
४	सप्तरी	४०	३३	७३	७७	४५	१२२	५	३०	३५	११	१९	३०	०	५५	५५	१३३	१८२	३१५	
५	सिराहा	२३	२८	५१	११६	१५४	२७०	०	९	९	०	९	९	५	५	१०	१४४	२०५	३४९	
६	धनुषा	२८	३८	६६	६०	०	६०	२१	२०	४१	१९	१६	३५	५५	६६	१२१	१८३	१४०	३२३	
७	महोत्तरी	२६	४८	७४	१२	३७	४९	०	४१	४१	०	२४	२४	६८	३३	१०१	१०६	१८३	२८९	
८	सर्लाही	८३	९	९२	३४	२४	५८	८६	२१	१०७	६	२४	३०	३३	८४	११७	२४२	१६२	४०४	
९	रौतहट	२३	४१	६४	०	११	११	०	२०	२०	०	३०	१२७	८५	२१२	१८०	१५७	३३७		
१०	बारा	१७	५१	६८	५३	२	५५	१३	२३	३६	८	२३	३१	६४	७९	१४३	१५५	१७८	३३३	
११	पसा	२९	४४	७३	५८	०	५८	१४	२०	३४	१४	१३	२७	३७	९९	१३६	१५२	१७६	३२८	
१२	मकवानपुर	७५	२	७७	६८	०	६८	१४	२३	३७	३१	०	३१	११२	१२	१२४	३००	३७	३३७	
१३	चितवन	७५	०	७५	४६	१२	५८	३५	१०	४५	३१	०	३१	६३	६१	१२४	२५०	८३	३३३	
१४	काठमाडौं	५८	२९	८७	६६	०	६६	२९	६	३५	३६	०	३६	१०३	४८	१५१	२९२	८३	३७५	
१५	ललितपुर	७६	१४	९०	४५	१४	५९	३४	८	४२	३२	०	३२	१११	४१	१५२	२९८	७७	३७५	
१६	भक्तपुर	५३	२६	७९	७५	२	७७	१४	१९	३३	२९	०	२९	६१	६१	१२२	२३२	१०८	३४०	
१७	काभ्रे	७५	१	७६	२१५	१	२१६	११	०	११	१७	१	१८	८७	६७	१५४	३०२	७०	३७२	
१८	कास्की	५०	२७	७७	४४	१२	५६	२१	२४	४५	१६	१२	२८	९५	४७	१४२	२२६	१२२	३४८	
१९	पाल्पा	२२	५९	८१	५७	८	६५	१४	३२	४६	२८	१२	४०	७७	५८	१३५	१९८	१६९	३६७	
२०	नवलपरासी	३५	३३	६८	१४३	९०	२३३	७	२८	३५	१९	८	२७	०	०	२०४	१५९	३६३		
२१	रुपन्देही	६२	१७	७९	५१	६	५७	१३	२७	४०	२५	१५	४०	८७	५९	१४६	२३८	१२४	३६२	
२२	कापिलवस्तु	७०	५	७५	४६	१०	५६	७	२९	३३	१२	८	२०	७५	४३	११८	२०७	९५	३०२	
२३	दाङ	६०	६	६६	१४३	५५	१९८	२१	२०	४१	३२	०	३२	१३२	५२	१८४	२४६	७७	३२३	
२४	बाँके	४४	२८	७२	४१	१४	५५	१५	३२	४७	३३	०	३३	९४	४१	१३५	२२७	११५	३४२	
२५	बर्दिया	६९	८	७७	५४	१४	६८	२९	७	३६	२९	०	२९	८२	६३	१४५	२६३	९२	३५५	
२६	कैलाली	४४	३५	७९	५२	९	६१	१३	३६	४९	११	१५	२६	७९	५७	१३६	१९९	१५२	३५१	
२७	कञ्चनपुर	५२	१७	६९	१२	४३	५५	०	३९	३९	२१	५	२६	१०६	९	११५	१९१	११३	३०४	
	जम्मा	१३६८	६७०	२०३८	१६३३	५७२	२२०५	५३०	५६४	१०९४	५४२	२११	७५३	१९४८	१३१८	३२६६	५७७६	३२७९	९०५५	

माथिको तालिकामा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट आ.ब.२०६५/६६ मा संचालित उद्यमशीलता विकास तालिम तथा अन्य प्रकारका तालिममा सहभागी महिला र पुरुषहरुको संख्या देखाईएको छ । तालिम प्राप्त कूल ९०५५ जना प्रशिक्षार्थीहरु मध्ये महिला ५,७७६ जना र पुरुष ३,२७९ जना रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १९

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट सञ्चालित सीपमूलक तालिमको विषयगत विवरण

क्र.सं.	तालिमको विवरण	आ.ब. २०६१/६२	आ.ब. २०६२/६३	आ.ब. २०६३/६४	आ.ब. २०६४/६५	आ.ब. २०६५/६६
१	सिलाई प्रारम्भिक	७९८	८०१	४१३	६४१	९४५
२	गलैचा	२१	३०	६	०	०
३	होजियारी	१७	२४	२७	५४	८८
४	हाउस वायरिङ्ग	४९१	४०६	६२९	७२५	८२३
५	ढाका बुनाई	४६	५०	१६	८३	१२२
६	फेब्रिक पेरिन्टिङ्ग	१४२	१४१	८६	१६४	१२६
७	स्क्रिन प्रिन्ट	६२	४०	३७	९	७
८	सावुन बनाउने	५४	६१	२५	५५	९७
९	मैनवती	२०५	२१५	२५६	४७७	९२३
१०	ऊनी धागो कटाई	२४	२५	०	०	०
११	दालमोट आलुचिप्स	१०८	९३	११२	१३०	९८

१२	जनरल इलेक्ट्रिकल वर्क्स	३२	२८	१५८	१८८	२११
१३	गार्मेन्ट	०	०	०	०	८
१४	भोला बुनाई	५४	४०	०	१९	१८
१५	टोमाटो केचप अचार	६२	८०	१९८	४२	०
१६	चक	४२	६१	१२	०	०
१७	बेत बांस निगालो	१६५	९०	१३९	५१	१६३
१८	साइनबोर्ड पेन्टिङ्ग	२२१	१४०	१४५	१४२	११९
१९	चाउचाउ	४२	२१	८	५१	०
२०	हाउस पेन्टिङ्ग	१६	१८	३५	६	०
२१	जानरल मेकानिकल	०	०	१५	८	२१
२२	रेडियो, टी.भी.मर्मत	३९७	१०२	२९६	३०७	२६२
२३	मोटरसाइकल मर्मत	९८	४५	१४९	१७१	१८६
२४	खाद्य प्रशोधन	११५	१०५	१५५	१३१	१५२
२५	काष्ठ कला	०	०	०	७	१४
२६	सिमेन्ट, रुफिंग टायल, ह्युम पाइप	४८	५०	०	०	०
२७	हस्तकला	०	०	४३	०	०
२८	साइकल, रिक्सा मर्मत	७२	६७	७१	१००	१३२
२९	मेटल फेब्रिकेशन	२१	२६	४५	०	११
३०	पापड चिप्स	६२	६८	२३	१९	१०
३१	अगरवती	२७०	२६७	१७५	३४२	३८८
३२	इम्ब्राइडरी	४४	४०	१४३	१९९	१२८
३३	मौरी पालन	१०८	९०	१२०	४७	३४
३४	छालावस्तु उत्पादन	९२	९३	११	२२	३२
३५	नेपाली कागज र फाइल	१४५	१३०	०	०	८
३६	पुरुष हेयर कटिङ्ग	६४	६९	४७	११२	८६
३७	बाटिक	४२	३५	०	३१	७८
३८	सिकर्मी, कार्पेन्ट्री	४४	३९	६६	२३	१७
३९	प्लम्बिङ्ग	११२	१००	१७३	१९०	२२५
४०	हाते बुनाई होजियारी	३१२	२४१	२५५	१०९	९४
४१	सेरामिक	७८	६१	७	०	०
४२	पम्पसेट मर्मत (मिल समेत)	६४	३१	१५	२३	१६
४३	घडी, रेडियो मर्मत	३२	४१	८	०	०
४४	बेकरी आधुनिक	३४	२६	५७	३४	७५
४५	ढकी बुनाई	१०	९	१२	२०	०
४६	सिलाई एडभान्स	३२५	२२१	४३४	५३९	३८७
४७	फोटोग्राफी	२२	२९	६२	७८	४६
४८	टीका बनाउने	१४	१०	६०	२५	२२
४९	जुट क्राफ्ट	०	०	१४	१३	०
५०	जाम जेली	१०	९	०	१०	०
५१	स्टोभ मर्मत	०	०	०	२१	०
५२	मिथिला प्रिन्ट	१२	०	७२	४५	१९
५३	गुडिया बनाउने	१७	२१	३८	०	०
५४	बन्दी तालिम	३५	३६	३४	०	०
५५	मोबाईल मर्मत	०	०	२९	४४	७०
५६	मोटर बाईन्डिङ्ग	०	०	१०	०	१२
५७	ढाकाको पर्स	०	०	०	१७	१३
५८	लेडिज हेयर कटिङ्ग ब्यूटि सियन	०	०	०	२०	११५
५९	चुरा डिजाईन	०	०	०	१५	२१
६०	भिडीयोग्राफी	०	०	०	२५	०
६१	सिलाई मेथिन मर्मत	०	०	०	१३५	७८
६२	इन्भर्टर मर्मत	०	०	०	११	०
६३	कम्प्युटर तालिम	०	०	०	२१	०
६४	फेशन डिजाईन	०	०	०	३२	३२
६५	कढाई तालिम	०	०	०	१२९	५७

६६	प्रागारिक मल	०	०	०	३४	०
६७	मेहन्दी लगाउने	०	०	०	१०	१०
६८	मुर्ति बनाउने	०	०	०	११	०
६९	भिसिडि सिडि प्लेयर मर्मत	०	०	०	६	०
७०	वेटर वेट्रेस तालिम	०	०	०	१८	०
७१	केराको रेशाबाटसामान बनाउने	०	०	०	१०	२०
७२	ब्रिकेट बनाउने	०	०	०	१०	०
७३	थान्का पेन्टिन्	०	०	०	१४	०
७४	फ्लोरिकल्चर	०	०	०	१०	०
७५	जरी पेन्टिन्	०	०	०	२२	०
७६	कुक्	०	०	०	३७	०
७७	स्ववास	०	०	०	३४	०
७८	फिज मर्मत	०	०	०	७	०
७९	अचार बनाउने	०	०	०	५७	८९
८०	कम्प्युटर मर्मत	०	०	०	०	१५
८१	अल्लो प्रशोधन	०	०	०	०	९
८२	फर्निचर	०	०	०	०	४३
८३	ब्रिकेट	०	०	०	०	२०
८८	अन्य विविध तालिम	४९२	५८७	२०६	०	२२२
	सीपमूलक तालिम जम्मा	५७९३	५०१२	५१४७	६१९२	७०१७
८९	सहभागितामूलक तालिम विभागबाट स्वीकृत	०	०	२२५	०	०
	कुल जम्मा	५७९३	५०१२	५३७२	६१९२	७०१७
९०	उद्यमशीलता विकास तालिम	२००६	१७४५	१७३२	१७४३	२०३८
	कुल जम्मा	७७९९	६७५७	७१०४	७९३५	९०५५

तलको तालिकामा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका कार्यालयहरु तथा आयोजनाहरुबाट सञ्चालित सीपमूलक तालिम, उद्यमशीलता विकास तालिम तथा अन्य तालिम कार्यक्रमहरुको संख्यात्मक विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २०

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गतका कार्यालय/आयोजनाबाट तालिम प्राप्त व्यक्तिहरुको संख्या

क्र.सं.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				
		२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६
१	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय (२७ जिल्ला)					
	- उद्यमशीलता	२००६	१७४५	१७३२	१७४३	२०३८
	- सीपमूलक तालिम	५७९३	५०१२	५३७२	६१९२	७०१७
२	घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र					
	- सीप विकास तालिम (साधारण र एडभान्स)	४८५	४९३	४०३	४१६	५४६
	- सहभागितामा सीप विकास तालिम	६००	६००	७००	६०५	५००
	- उद्यमशीलता विकास तालिम	१५०	८३	८२	१००	९१
	- हातेकागज प्रवर्द्धन तालिम	१००	३६	३५	३०	३०

	- छायावस्तु उत्पादन तालिम	७०	७२	६७	६३	७८
	- तयारी पोशाक सिलाई तालिम	२००	२०५	२२७	३३५	२२५
	- सेरामिक सीप विकास तालिम	७८	४२	५०	५२	५५
३	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति					
	क) १.सीप विकास तालिम	५०४०	२६७६	५२४८	३८४५	३२३१
	२. सहभागितामूलक तालिम	०	३०९७	०	२४३६	२९१५
	ख) उद्यमशीलता विकास तालिम	६३६	१०२०	७८३	६२२	६२४
	ग) व्यवस्थापन तालिम	६६	१२८	१२२	१२६	१६८
४	बन्दी प्रशिक्षण	३५	३६	३४	३३	३५
	जम्मा	१५२५९	१५२४५	१४८५५	१६५९८	१७५५३

कर्जा प्रवाह कार्यक्रम :-

उद्योग मन्त्रालय अन्तर्गत घरेलु तथा साना उद्योग विभाग, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति अन्तर्गत केन्द्रिय तथा जिल्लास्तरीय कार्यालयहरु र सो मन्त्रालय अन्तर्गत स्वदेशी वा वैदेशिक सहयोगमा संचालित लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, ग्रामीण व्यवसाय सहयोग कार्यक्रम, व्यवसाय सम्बर्द्धन कार्यक्रम लगायतका आयोजनाहरुद्वारा संचालन गरिने सीप विकास, उद्यमशीलता विकास तालिम प्रदान गरे पश्चात उद्योग स्थापना गरी संचालन गर्न आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ तथा मेशिन, यन्त्र, उपकरण खरीदको लागि आवश्यक पर्ने पूंजीका निमित्त "लघु, घरेलु तथा साना उद्योग कर्जा व्यवस्थापन समन्वय समिति" ले तोके बमोजिमका प्रचलित कानून बमोजिम सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएका र वित्तिय मध्यस्थको काम गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अनुमति पाएका बैंक, वित्तिय संस्था, सहकारी संस्था वा गैर सरकारी संस्थाद्वारा कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

त्यसरी कर्जा उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि समन्वय समितिले निर्णय गरे बमोजिमको बैंकमा रहने गरी एउटा "लघु, घरेलु तथा साना उद्योग कर्जा प्रवाह मूल कोष" स्थापना गरिने व्यवस्था "लघु, घरेलु तथा साना उद्योग कर्जा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०६३" ले गरेको छ । यस कर्जा प्रवाह कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न केन्द्रीयस्तरमा निम्न बमोजिमको "लघु, घरेलु तथा साना उद्योग कर्जा व्यवस्थापन समन्वय समिति" को व्यवस्था गरिएको छ ।

- महानिर्देशक, घरेलु तथा साना उद्योग विभाग - संयोजक
- कार्यकारी निर्देशक, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति - सहसंयोजक
- नायव कार्यकारी निर्देशक/ विभागीय प्रमुख, (प्रशिक्षण विभाग, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति) - सदस्य
- समन्वय समितिले तोकेको विज्ञ वा वित्तिय संस्थाका प्रतिनिधि - सदस्य (बढीमा तीन जना)
- निर्देशक, योजना शाखा, घरेलु तथा साना उद्योग विभाग - सदस्य सचिव

कर्जा प्रवाह कार्यक्रमलाई जिल्लास्तरमा प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न सघाउ पुर्याउन निम्नानुसारको जिल्लास्तरीय “लघु, घरेलु तथा साना उद्योग कर्जा प्रवाह व्यवस्थापन समिति” को व्यवस्था रहेको छ ।

• विभाग/समितिको जिल्लास्तरीय घरेलु तथा साना	- संयोजक (उद्योग कार्यालयको प्रमुख)
• कर्जा प्रवाहमा संलग्न वित्तीय संस्थाको प्रमुख	- सदस्य
• लगानीमा संलग्न वित्तीय संस्थाको कर्जा हेर्ने अधिकृत	- सदस्य
• जिल्ला विकास समितिको उच्च विकास हेर्ने अधिकृत	- सदस्य
• प्राविधिक, विभाग/समितिको जिल्लास्तरीय कार्यालय	- सदस्य-सचिव

यस कार्यक्रमको थालनी भएपछि आर्थिक वर्ष २०६१/६६ सम्ममा भएको कर्जा लगानी र असुलीको जिल्लागत विवरणहरु तल तालिकामा देखाइएको छ । साविकको कर्जा प्रवाह निर्देशिका खारेज भई नया “लघु, घरेलु तथा साना उद्योग कर्जा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०६३” स्वीकृत भई प्रक्रियागत कार्यान्वयनको चरणमा रहेकोले आ.ब. २०६३/०६४ पछि कर्जा प्रवाह भएको छैन ।

“एक गाउँ, एक उत्पादन”

**“उद्यमशिलताको विकाश, बेरोजगारी
समस्याको दिगो निकास”**

**“धन कमाउन व्यापार गरौं
धर्म कमाउन दान गरौं
इज्जत कमाउन समाजसेवा गरौं
यी सबै कमाउन उद्योग-व्यवसाय
गरौं”**

तालिका नं. २१

सिपमूलक तालिम प्राप्त व्यक्तिहरुलाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको कर्जा प्रवाह विवरण

(क) विभाग अन्तर्गत

(रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	जिल्ला	आ.व.०६३/६४ सम्मको					आ.व.०६४/६५ को मात्र					आ.व.०६५/६६ सम्मको				
		उद्यमीको संख्या	लगानी रकम	असुली रकम			उद्यमीको संख्या	लगानी रकम	असुली रकम			उद्यमीको संख्या	लगानी रकम	असुली रकम		
				सावा	व्याज	जम्मा			सावा	व्याज	जम्मा			सावा	व्याज	जम्मा
१	भापा	३७७	१८३५	१०४५	१०५.८	११५१	०	०	०	०	०	३७७	१८३५	१०४५	१०५.८	११५१
२	मोरङ	४४१	१५१५	३७६.४	२५४.५	६३०.९	०	०	०	०	०	४४१	१५१५	३७६.४	२५४.५	६३०.९
३	सुनसरी	२७५	१३३०	८३५	२०९	१०४४	०	०	०	०	०	२७५	१३३०	८३५	२०९	१०४४
४	सप्तरी	१६१	१०५२	७८२.९	५८१.८	१३६५	०	०	०	०	०	१६१	१०५२	७८२.९	५८१.८	१३६५
५	सिराहा		५००.८	२४०.८	८४.९	३२५.७	०	०	०	०	०	५००.८	२४०.८	८४.९	३२५.७	
६	धनुषा	५५	२५५	२६	४५	७१	०	०	०	०	०	५५	२५५	२६	४५	७१
७	महोत्तरी	१११	७८४.५	०	०	०	०	०	०	०	०	१११	७८४.५	०	०	०
८	सर्लाही	७४	४६५.९	४०	१४.३	५४.३	०	०	०	०	०	७४	४६५.९	४०	१४.३	५४.३
९	रौतहट	३६५	१७४५	१२५१	०	१२५१	०	०	०	०	०	३६५	१७४५	१२५१	०	१२५१
१०	बारा	४६	३२३	२७३	१६	२८९	०	०	०	०	०	४६	३२३	२७३	१६	२८९
११	पर्सा	३८	१९१.६	११.६२	८.०७२	१९.६९	०	०	०	०	०	३८	१९१.६	११.६२	८.०७२	१९.६९
१२	मकवानपुर	४२	१६०	०	०	०	०	०	०	०	०	४२	१६०	०	०	०
१३	चितवन	८५	८१०.६	२९७.५	३५.०३	३३२.५	०	०	०	०	०	८५	८१०.६	२९७.५	३५.०३	३३२.५
१४	काठमाडौं	३२	१६६	१८.३९	०	१८.३९	०	०	०	०	०	३२	१६६	१८.३९	०	१८.३९
१५	ललितपुर	१००	४९७.९	०	०	०	०	०	०	०	०	१००	४९७.९	०	०	०
१६	भक्तपुर	९४	४१८.९	५०८.१	५१३.८	१०२२	०	०	०	०	०	९४	४१८.९	५०८.१	५१३.८	१०२२
१७	काभ्रे	२८	४१४	२६८.४	९७.६५	३६६.१	०	०	०	०	०	२८	४१४	२६८.४	९७.६५	३६६.१
१८	कास्की	१०५	५१४	३९३	९६	४८९	०	०	०	०	०	१०५	५१४	३९३	९६	४८९
१९	पाल्पा	१८२	६२२	४०२.९	१३१.७	५३४.६	०	०	०	०	०	१८२	६२२	४०२.९	१३१.७	५३४.६
२०	नवलपरासी	३२८	२२५९	१५११	२३७.९	१७४९	०	०	०	०	०	३२८	२२५९	१५११	२३७.९	१७४९
२१	रुपन्देही	११३	६३४	०	०	०	०	०	०	०	०	११३	६३४	०	०	०
२२	कपिलवस्तु	७४	४९५	३४८.१	१२.५	३६०.६	०	०	०	०	०	७४	४९५	३४८.१	१२.५	३६०.६
२३	दाङ	१९०	१४१७	०	०	०	०	०	०	०	०	१९०	१४१७	०	०	०
२४	बाँके	१९३	२४४१	२२२०	५७५	२७९५	०	०	०	०	०	१९३	२४४१	२२२०	५७५	२७९५
२५	बर्दिया	३२	५४८.२	४२५.९	१२३.२	५४९.१	०	०	०	०	०	३२	५४८.२	४२५.९	१२३.२	५४९.१
२६	कैलाली	७	४३.१२	४.६४६	४.१६८	८.८१४	०	०	०	०	०	७	४३.१२	४.६४६	४.१६८	८.८१४
२७	कञ्चनपुर	४३	१९१.६	२१९.५	०	२१९.५	०	०	०	०	०	४३	१९१.६	२१९.५	०	२१९.५
	जम्मा	३५२८	२११२३	१११९२	३३०१	१४४९३	०	०	०	०	०	३५२८	२११२३	१११९२	३३०१	१४४९३

(ख) समिति अन्तर्गत

क्र.सं.	जिल्ला	आ.व.०६४।६५ सम्मको				आ.व.०६५।६६ को मात्र				आ.व.०६५।६६ सम्मको				
		उद्यमीको संख्या	लगानी रकम	असुली रकम		उद्यमीको संख्या	लगानी रकम	असुली रकम		उद्यमीको संख्या	लगानी रकम	असुली रकम		
				सावां	व्याज			जम्मा	सावां			व्याज	जम्मा	सावां
१	ईलाम	२६३	३१४.००	२६५६.२५	१४००.०६	४०५६.३०	०	०	०	२६३	३१४.००	२६५६.२५	१४००.०६	४०५६.३०
२	ताप्लेजुङ्ग	१३७	८६५.५०	६१९.८६	१०५.३१	७२५.१७	०	०	०	१३७	८६५.५०	६१९.८६	१०५.३१	७२५.१७
३	पाँचथर	२७२	२४७६.२३	१३५१.४८	५०९.३१	१८६०.७८	०	०	०	२७२	२४७६.२३	१३५१.४८	५०९.३१	१८६०.७८
४	धनकुटा	५२१	२६३३.००	१२३५.१५	३६७.७८	१६०२.९३	०	०	०	५२१	२६३३.००	१२३५.१५	३६७.७८	१६०२.९३
५	संखुवासभा	४६	४२९.००	२००.८९	७६.७५	२७७.६५	०	०	०	४६	४२९.००	२००.८९	७६.७५	२७७.६५
६	तेह्रथुम	२५९	१३११.७२	८८१.६९	१०६.२६	९८७.९४	०	०	०	२५९	१३११.७२	८८१.६९	१०६.२६	९८७.९४
७	भोजपुर	८५	४६४.००	१५०.८०	४४.२६	१९५.०६	०	०	०	८५	४६४.००	१५०.८०	४४.२६	१९५.०६
८	उदयपुर	१९७	१४६४.००	९६०.२६	१३.७२	९७३.९७	०	०	०	१९७	१४६४.००	९६०.२६	१३.७२	९७३.९७
९	खोटाङ	२२९	१७७५.५०	६४०.००	१६९.६४	८०९.६४	०	०	०	२२९	१७७५.५०	६४०.००	१६९.६४	८०९.६४
१०	सोलुखुम्बु	३९	५६.००	१७२.९२	५१.३४	२२४.२७	०	०	०	३९	५६.००	१७२.९२	५१.३४	२२४.२७
११	ओखलढुंगा	११७	७३१.५०	४२७.१६	१२३.४९	५५०.६५	०	०	०	११७	७३१.५०	४२७.१६	१२३.४९	५५०.६५
१२	दोलखा	५४	४०२.९०	११६.६८	४१.८४	१५८.५२	०	०	०	५४	४०२.९०	११६.६८	४१.८४	१५८.५२
१३	रामेछाप	६४	३१९.५०	८७.२५	४०.२०	१२७.४५	०	०	०	६४	३१९.५०	८७.२५	४०.२०	१२७.४५
१४	सिन्धुली	८१	३९१.२३	२८३.००	२१४.००	४९७.००	०	०	०	८१	३९१.२३	२८३.००	२१४.००	४९७.००
१५	सिन्धुपाल्चोक	२७	२२४.२०	१०९.२५	१४.१४	१२३.३९	०	०	०	२७	२२४.२०	१०९.२५	१४.१४	१२३.३९
१६	नुवाकोट	३९	३०३.४१	१११.३७	६९.८१	१८१.१८	०	०	०	३९	३०३.४१	१११.३७	६९.८१	१८१.१८
१७	रसुवा	५८	३४०.३०	१९२.००	५७.५८	२४९.५८	०	०	०	५८	३४०.३०	१९२.००	५७.५८	२४९.५८
१८	धादिङ्ग	२६	१७४.२४	४४.९०	५६.२२	१०१.१३	०	०	०	२६	१७४.२४	४४.९०	५६.२२	१०१.१३
१९	तनहुँ	२३५	१२०६.४४	५८२.३०	२२७.७६	८१०.०५	०	०	०	२३५	१२०६.४४	५८२.३०	२२७.७६	८१०.०५
२०	मनाङ्ग	१५९	५८७.२२	४१९.३३	१११.७५	५३१.०८	०	०	०	१५९	५८७.२२	४१९.३३	१११.७५	५३१.०८
२१	गोरखा	८९	३७३.३३	४३.२९	१८.७८	६२.०७	०	०	०	८९	३७३.३३	४३.२९	१८.७८	६२.०७
२२	लमजुङ्ग	१५४	९१५.७७	५७७.९६	२४०.९२	८१८.८८	०	०	०	१५४	९१५.७७	५७७.९६	२४०.९२	८१८.८८
२३	स्याङ्जा	१०९	५८.७०	३१३.३८	२४३.५१	५५६.८८	०	०	०	१०९	५८.७०	३१३.३८	२४३.५१	५५६.८८
२४	बाग्लुङ्ग	११६	५९०.००	३२८.२०	१२६.६६	४५४.८६	०	०	०	११६	५९०.००	३२८.२०	१२६.६६	४५४.८६
२५	गुल्मी	७०	५४६.००	४६३.९५	११०.२७	५७४.२२	०	०	०	७०	५४६.००	४६३.९५	११०.२७	५७४.२२
२६	म्याग्दी	११२	७२९.००	५९२.१५	२८३.३१	८७५.४६	०	०	०	११२	७२९.००	५९२.१५	२८३.३१	८७५.४६
२७	मुस्ताङ्ग	१	७.५०	०.७५	०.००	०.७५	०	०	०	१	७.५०	०.७५	०.००	०.७५
२८	पर्वत	१९	१३९.००	५९.००	२९.५०	८८.५०	०	०	०	१९	१३९.००	५९.००	२९.५०	८८.५०
२९	अर्घाखाँची	१२	७७.५०	४४.७८	१५.२१	५९.९९	०	०	०	१२	७७.५०	४४.७८	१५.२१	५९.९९
३०	प्युठान	१४	११६.००	१११.००	२६.००	१३७.००	०	०	०	१४	११६.००	१११.००	२६.००	१३७.००
३१	सल्यान	५२	२९३.४१	१५३.१७	७१.१३	२२४.३०	०	०	०	५२	२९३.४१	१५३.१७	७१.१३	२२४.३०

३२	रोल्पा	९२	६१०.००	२१३.००	८०.०२	२९३.०२	०	०	०	०	०	९२	६१०.००	२१३.००	८०.०२	२९३.०२
३३	रुकुम	२५	३२२.५०	१०४.४३	४०.१९	१४४.६१	०	०	०	०	०	२५	३२२.५०	१०४.४३	४०.१९	१४४.६१
३४	सुर्खेत	७६	४२०.००	२९४.६०	७८.४६	३७३.०६	०	०	०	०	०	७६	४२०.००	२९४.६०	७८.४६	३७३.०६
३५	दैलेख	५६	६८८.५०	१४९.२८	१५०.२५	२९९.५३	०	०	०	०	०	५६	६८८.५०	१४९.२८	१५०.२५	२९९.५३
३६	कालिकोट	२०	२१३.२७	९५.३०	३९.९३	१३५.२३	०	०	०	०	०	२०	२१३.२७	९५.३०	३९.९३	१३५.२३
३७	जाजरकोट	५९	८७९.८३	३२५.४६	२११.६५	५३७.११	०	०	०	०	०	५९	८७९.८३	३२५.४६	२११.६५	५३७.११
३८	जम्ला	२१	२०४.००	१०२.१३	४८.७४	१५०.८७	०	०	०	०	०	२१	२०४.००	१०२.१३	४८.७४	१५०.८७
३९	मुगु	१६	१९३.००	१०४.२५	४२.२३	१४६.४८	०	०	०	०	०	१६	१९३.००	१०४.२५	४२.२३	१४६.४८
४०	डोल्पा	९	६२.००	१३.१७	१२.७७	२५.९३	०	०	०	०	०	९	६२.००	१३.१७	१२.७७	२५.९३
४१	हुम्ला	१३	१४३.२०	१०९.२३	३२.७४	१४१.९७	०	०	०	०	०	१३	१४३.२०	१०९.२३	३२.७४	१४१.९७
४२	डोटी	३१	९३१.००	१९९.४२	२२०.३५	४१९.७७	०	०	०	०	०	३१	९३१.००	१९९.४२	२२०.३५	४१९.७७
४३	अछाम	४१	०.७०	०.००	३.३५	३.३५	०	०	०	०	०	४१	०.७०	०.००	३.३५	३.३५
४४	बाजुरा	८	३७.००	१२.५४	४.५५	१७.०८	०	०	०	०	०	८	३७.००	१२.५४	४.५५	१७.०८
४५	बन्दिपुर	१६	१९५.००	६१.७९	१६.४१	७८.२०	०	०	०	०	०	१६	१९५.००	६१.७९	१६.४१	७८.२०
४६	बैतडी	२५	१३१.२०	२१.००	९.६६	३०.६६	०	०	०	०	०	२५	१३१.२०	२१.००	९.६६	३०.६६
४७	डडेलधुरा	३८	१८७.००	४३.७८	२१.१३	६४.९१	०	०	०	०	०	३८	१८७.००	४३.७८	२१.१३	६४.९१
४८	दार्चुला	४१	१३७.५०	२३.४२	२३.०७	४६.४९	०	०	०	०	०	४१	१३७.५०	२३.४२	२३.०७	४६.४९
जम्मा		४२४३	२८५०३.७७	१५८०२.९३	६००२.००	२१८०४.९३	०	०	०	०	०	४२४३	२८५०३.७७	१५८०२.९३	६००२.००	२१८०४.९३
विभाग जम्मा		३५२८	२११२३	११०२७	३१६७.७	१६४७२.२	०	०	०	०	०	३५२८	२११२३	१११९२	३३०१	१४४९३
कूल जम्मा		७७७१	४९६२७	२६८३०	९१७०	३८२७७	०	०	०	०	०	७७७१	४९६२७	२६९९५	९३०३	३६२९८

लघु, घरेलु तथा साना उद्योग विकास कोष, २०६२

विश्व व्यापार संगठन (WTO) मा नेपालको प्रवेशसँगै लघु, घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसायका क्षेत्रमा नयाँ अवसर र चुनौतीहरू पनि सिर्जना भएको सन्दर्भमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसायीहरूलाई प्रविधि सेवा, क्षमता विकास, बजार पहुँच र अन्य पूर्वाधारहरूमा संस्थागत टेवा पुऱ्याउन नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०६१/६२ को बजेटमा एक कोषको स्थापना हुने कुरा उल्लेख भए बमोजिम सो कोषबाट लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको क्षेत्रमा संलग्न निजी क्षेत्रका छाता संगठनहरूसँगको समन्वयमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको प्रविधि सेवा, क्षमता विकास, बजार पहुँच तथा अन्य पूर्वाधारहरूमा संस्थागत टेवा पुऱ्याउन नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार २०६२/६३ देखि यस कोषको स्थापना भएको हो। कोषको संचालन तथा व्यवस्थापन समिति निम्नानुसार रहेको छ।

(क)	सचिव, उद्योग, मन्त्रालय	अध्यक्ष
(ख)	सहसचिव, राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	सदस्य
(ग)	सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
(घ)	सह-सचिव, उद्योग, मन्त्रालय	सदस्य
(ङ)	अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ	सदस्य
(च)	अध्यक्ष, नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ	सदस्य
(छ)	महानिर्देशक, घरेलु तथा साना उद्योग विभाग	सदस्य सचिव

यस कोषबाट आ.व. ०६४/६५ मा निम्न अनुसारका कार्यक्रमहरू भएका छन् :-

१. **औद्योगिक महोत्सव, मेला, प्रदर्शनीमा सहयोग :-** उद्योग वाणिज्य महासंघ, घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ मार्फत राष्ट्रिय स्तर, क्षेत्रिय स्तर र जिल्ला स्तरका औद्योगिक महोत्सव, मेला प्रदर्शनीलाई अनुदान सहयोग दिइएको छ। यस वर्ष २५ वटा मेला प्रदर्शनीलाई सहयोग भएको छ। यसबाट उत्पादन र बजारीकरणमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ।
२. **क्षमता विकास तथा तालिम कार्यक्रम :-** उद्योग वाणिज्य महासंघ, घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ र हस्तकला महासंघ मार्फत विभिन्न क्षमता विकासका तालिमलाई सहयोग भएको छ।
३. **क) साना घरेलु उद्योग ग्राम स्थापना :-** साविक शिल्पकलाको, हाल कोषको काठमाण्डौं न्युरोड गेटमा रहेको भवन ४।५ वर्ष देखि बन्द भइरहेकोमा हाल कोषबाट मर्मत संभार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। नेपाली उत्पादनलाई मात्र राख्न पाउने गरी सो भवन संचालनमा ल्याउने काम भएको छ।
- ख)** का.म.न.पा. वार्ड नं. ९ बत्तिसपुतली स्थित घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिको करिब १० रोपनी जग्गामा घरेलु उद्योग ग्राम बनाउन लागिएको छ। सो जग्गामा कम्पाउण्ड वाल लगाउन ठेक्का स्वीकृत भई कार्य प्रक्रियामा रहेको छ।

यस कोषमा २०६३/६४ सम्म नेपाल सरकारबाट प्राप्त ३ करोड ८७ लाख एवं साविक शिल्पकला विक्री भण्डार पाल्पा र नुवाकोटबाट प्राप्त घर भाडा रकम रु. ४ लाख ६८ हजार गरी जम्मा ३ करोड ९१ लाख ७८ हजार आम्दानी भएको छ। तपसिल समेतका कार्यक्रमहरूमा १ करोड १० लाख ५७ हजार खर्च भई ०६४/६५ को बैक मौज्जात २ करोड ८१ लाख २२ हजार रहेकोमा घर भाडा, ऋण व्याज प्राप्ती समेत ५ लाख १० हजार भएको कोषको आम्दानी छ।

यस कोषबाट आ.व. ०६५/६६ को जेठ सम्म निम्न अनुसार कार्यक्रमहरू भएको छन् :-

आ.व. ०६३/६४

१. उद्योग वाणिज्य महासंघबाट भएका कार्यक्रमहरू औद्योगिक महोत्सव, मेला, प्रदर्शनी, तालिम, गोष्ठी (२४ वटा) को लागि रु. ३० लाख ५० हजार खर्च भएको छ।
२. नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघबाट तालिम, मेला, गोष्ठी २८ वटा सम्पन्न भई रु. ३१ लाख ८० हजार खर्च भएको छ।
३. क) नेपाल हस्तकला महासंघलाई २ वटा कार्यक्रमको लागि ऋण सहयोग रु. १८ लाख ७५ हजार व्याजमा दिइएको छ।
ख) धातु मूर्ति, मेला आदिको लागि १ लाख ६५ हजार सहयोग गरी खर्च भएको छ।

आ.व. ०६४।६५

१. उद्योग, वाणिज्य महासंघबाट ११ वटा मेला, महोत्सवको लागि रु. ११ लाख सहयोग भएको ।
२. नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग मार्फत संचालित ५ वटा मेला, महोत्सवको लागि १३ लाख ५० हजार सहयोग भएको ।

आ.व. ०६५।६६

१). औद्योगिक मेला प्रदर्शनीमा लघु कोषबाट गरिएको सहयोग तथा अन्य जानकारी

- घरेलु उद्योग महोत्सव तथा राष्ट्रिय औद्योगिक प्रदर्शनी, २०६५ काठमाण्डौमा आयोजना, कोषबाट अनुदान १० लाख, ४६ जिल्लाको सहभागिता, १३५ स्टल स्थापना, २०९६४० जना अवलोकनकर्ता, २ करोड २५ लाखको कारोवार
- भक्तपुर महोत्सव २०६५ (कोषबाट अनुदान २ लाख ५० हजार) सहभागी घरेलु तथा साना उद्योग संख्या ६० वटा, ७५ हजार अवलोकनकर्ता
- कन्चनपुर महोत्सव २०६५ (कोषबाट अनुदान २ लाख ५० हजार) सहभागी घरेलु तथा साना उद्योग संख्या ५५ वटा, अवलोकनकर्ता १ लाख ५० हजार,
- बुटवल महोत्सव, २०६५ (कोषबाट अनुदान १ लाख ५० हजार) सहभागी घरेलु तथा साना उद्योग संख्या १०० वटा, अवलोकनकर्ता ६ लाख
- दमक महोत्सव, २०६५ (कोषको अनुदान ५० हजार) अवलोकनकर्ता १ लाख सहभागी घरेलु तथा साना उद्योग संख्या २५ वटा
- पाँचथर महोत्सव (जिल्लास्तर) २०६५, (कोषको अनुदान रु. ५० हजार) उपलब्ध गराइएको ।

२०६५ पौष महिनासम्म संचालन हुने मेला महोत्सवका लागि नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ र नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघलाई अनुदान सहयोग उपलब्ध गराइएको थियो ।

२). औद्योगिक मेला प्रदर्शनीमा लघु कोषबाट गरिएको सहयोग :-

क) राष्ट्रिय स्तरको प्रदर्शनका लागि दिईएको अनुदान :-

- राष्ट्रिय औद्योगिकप्रदर्शनी, २०६५ काठमाण्डौँ भृकुटीमण्डपका लागि कोषबाट अनुदान :-रु. १०लाख

ख) क्षेत्रियस्तरको प्रदर्शनका लागि दिईएको अनुदान	:-	रु. १०,००,०००/-
■ पुर्वाञ्चलको धरान महोत्सवका लागि	:-	रु. २५०,०००/-
■ मध्यमाञ्चलको भक्तपुर महोत्सवका लागि	:-	रु. २५०,०००/-
■ पश्चिमाञ्चलको वालिङ्ग महोत्सवका लागि	:-	रु. २५०,०००/-
■ सुदूरपश्चिमाञ्चलको कन्चनपुर महोत्सवका लागि	:-	रु. २५०,०००/-
ग) बहु जिल्लास्तरको प्रदर्शनका लागि दिईएको अनुदान	:-	रु. ५,२५,०००/-
■ तुलसीपूर महोत्सवका लागि	:-	रु.१,००,०००/-
■ बुटवल महोत्सवका लागि	:-	रु. १,५०,०००/-
■ दमक महोत्सवका लागि	:-	रु. ७५,०००/-
■ दार्चुला महोत्सवका लागि	:-	रु. १,००,०००/-
■ दोलखा महोत्सवका लागि	:-	रु. १,००,०००/-
ग) जिल्ला स्तरको प्रदर्शनका लागि दिईएको अनुदान	:-	रु. १,५०,०००/-
■ खोटाङ्ग महोत्सवका लागि	:-	रु. ५०,०००/-
■ पाँचथर महोत्सवका लागि	:-	रु. ५०,०००/-
■ रसुवा महोत्सवका लागि	:-	रु. ५०,०००/-

लघु कोषको वैठकबाट स्वीकृत भएको जम्मा अनुदान रु. २६,७५,०००/- महोत्सवका लागि उपलब्ध गराईएको छ ।

बौद्धिक सम्पत्ति उपयोग क्षमता विकास कार्यक्रम :-

बौद्धिक सम्पत्तिका साधनहरू (पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क, प्रतिलिपि अधिकार) को उपयोग गरेर लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको विकासमा टेवा पुऱ्याउने र देशको आर्थिक प्राविधिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले लघु, घरेलु तथा साना उद्योग विकास कोषको आर्थिक सहयोगमा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत बौद्धिक सम्पत्ति उपयोग क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । यस अन्तर्गत लघु, घरेलु तथा साना उद्योगी व्यवसायी तथा स्थानीय श्रष्टा वैज्ञानिकहरूलाई निम्न सेवा उपलब्ध हुनेछन् ।

- ❖ आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग
- ❖ बौद्धिक सम्पत्ति सम्बन्धि जानकारी
- ❖ ज्ञान र सीप वृद्धि सम्बन्धि क्रियाकलाप
- ❖ परामर्श सेवा

घरेलु तथा साना उद्योग विभागद्वारा विगत वर्षहरूमा गराइएका अध्ययन अनुसन्धान कार्यहरू

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत सञ्चालित तालिमलाई नतिजामूलक बनाउन आर्थिक वर्ष २०५६।५७ देखि विभिन्न प्रयासहरू गरिदै आएको छ । तालिमलाई बजार माग र स्थानीय सम्भाव्यताको आधारमा सञ्चालन गर्न बजार माग अध्ययन र औद्योगिक सम्भाव्यता अध्ययन गरी १० जिल्लामा अध्ययन गराइएको छ । त्यसैगरी विगतमा सञ्चालित तालिमका सबल तथा कमजोर पक्षको पहिचान गरी तालिममा देखिएका कमी कमजोरी हटाई यसलाई उद्देश्य तथा नतिजामूलक बनाउन गत वर्षहरूमा १५ जिल्लामा तालिमको प्रभावकारिता अध्ययन गराइएको छ । आर्थिक वर्ष २०५९।६० मा घरेलु तथा साना उद्योगहरूको वास्तविक सञ्चालन स्थिति पहिचान गरी उपयुक्त कार्यक्रम र रणनीति तय गर्न ३ जिल्लामा घरेलु तथा साना उद्योगको सञ्चालन स्थिति अध्ययन कार्य सम्पन्न भइसकेको छ भने आर्थिक वर्ष २०६०।६१ मा ३ जिल्लामा उक्त कार्य गर्ने कार्यक्रम रहेको थियो । यसप्रकार आर्थिक वर्ष २०५६।५७ देखि २०६५।६६ सम्म गराइएका अध्ययन अनुसन्धान कार्य निम्न प्रकार छन् ।

क) औद्योगिक सम्भाव्यता अध्ययन :-

- (१) मकवानपुर
- (२) कास्की
- (३) बाँके

उक्त अध्ययनमा घरेलु तथा साना उद्योगको वर्तमान अवस्था, नयाँ उद्योग स्थापना गर्ने क्षेत्र तथा सम्भाव्यता, स्थानीय कच्चापदार्थको उपलब्धता आदिवारेमा विस्तृत विवरण समावेश छ ।

ख) घरेलु तथा साना उद्योगको सञ्चालन स्थिति अध्ययन :-

- (१) धनुषा
- (२) ललितपुर
- (३) दाङ

ग) सीपमूलक तालिमको बजार माग अध्ययन :-

निम्न जिल्लाहरूमा सीपमूलक तालिमको बजार माग अध्ययन गरिएको छ ।

- (१) काठमाडौँ
- (२) ललितपुर
- (३) भक्तपुर
- (४) चितवन
- (५) पर्सा
- (६) पाल्पा
- (७) नवलपरासी

यस बजार माग अध्ययनमा जिल्लामा सीपमूलक तालिमको अवस्था, स्थानीय स्तरमा उपलब्ध कच्चापदार्थ, सीपमूलक तालिमको माग र उत्पादित सामान बिक्री वितरणको लागि बजार सम्भावनावारेमा विस्तृत विवरण समावेश छ । यस अध्ययनबाट जिल्लामा सञ्चालन गरिने सीपमूलक तालिमलाई बजार मागमा आधारित बनाउन सघाउ पुग्न जाने देखिन्छ ।

यसको साथै आर्थिक वर्ष २०५८/५९ देखि हरेक जिल्लामा तालिमको बजार माग सर्भेक्षण/अध्ययन गराई, स्थानीय मागको आधारमा तालिम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

घ) सीपमूलक तालिमको प्रभावकारिता अध्ययन :-

विभाग अन्तर्गतका निम्न जिल्ला कार्यालयद्वारा सञ्चालित सीपमूलक तालिमको प्रभावकारिता अध्ययन गरिएको छ । स्वतन्त्र निकायद्वारा गराइएको उक्त अध्ययन अनुसार तालिमबाट उत्पादित जनशक्तिले निम्नानुसार रोजगारी प्राप्त गरेको पाइएको छ ।

तालिका नं. २२

सीपमूलक तालिमको प्रभावकारिता अध्ययन र रोजगारी स्थिति

क्र.सं.	जिल्ला	रोजगारी प्राप्त संख्या (प्रतिशतमा)
१	मोरङ्ग	४०.४६
२	रुपन्देही	४५.५४
३	सप्तरी	३५.१२
४	काभ्रे	३२.६०
५	सुनसरी	५५.६०
६	कैलाली	२५.००
७	कपिलवस्तु	२०.००
८	बर्दिया	१९.३२
९	सिराहा	३३.००
१०	रौतहट	१८.३०
११	दाङ्ग	३०.५०
१२	पर्सा	५०.००
१३	धनुषा	५८.८१
१४	कास्की	५१.२०
१५	सर्लाही	७५.००
१६	मकवानपुर	५२
१७	पाल्पा	४६.५७

माथिको तालिकामा देखाइएको रोजगारी प्रतिशतमा सीपमूलक तालिम पश्चात् सोही विषयमा स्वरोजगारी वा ज्याला रोजगारी गर्ने संख्या समावेश गरिएको छ भने तालिम लिई आफ्नै परिवारको वा अरुसाग ज्याला नलिई गरिएको कार्यको गणना गरिएको छैन ।

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत सञ्चालित छालावस्तु प्रवर्द्धन आयोजनाद्वारा सञ्चालित तालिमबाट सिर्जना भएको रोजगारी स्थितिको पनि अध्ययन गरिएको थियो । तालिम प्राप्त जनशक्तिमध्ये २३.५३ प्रतिशतले प्रत्यक्ष रोजगारी प्राप्त गरेको पाइएको छ । उपर्युक्त अध्ययनहरुबाट घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गतका निकायद्वारा सञ्चालित सीपमूलक तालिमको रोजगारी स्थिति, तालिमका सबल तथा कमजोर पक्षको पहिचान गरिएको छ । अध्ययनको निष्कर्ष तथा सुझाव अनुरूप विभागद्वारा विगतमा सञ्चालित तालिमलाई परिमार्जन गरी तालिमलाई बजार मागमा आधारित गराउदै नतिजामूलक बनाउने प्रयास गर्दै आइएको छ ।

घरेलु र साना उद्योग सञ्चालन स्थिति सम्बन्धमा नमूनाको रूपमा पर्सा जिल्लामा अध्ययन गराइएको थियो । जस अनुसार आर्थिक वर्ष २०५६/५७ मा पर्सा जिल्लामा घरेलु र साना उद्योग दर्ता पश्चात् सञ्चालन भएको संख्या ३३ प्रतिशत पाइएको छ । आर्थिक वर्ष २०५८/५९ मा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट दर्ता भएका उद्योगहरुको वास्तविक स्थिति पत्ता लगाई उपयुक्त कार्यक्रम र रणनीति तय गर्न ललितपुर, धनुषा र दाङ्ग जिल्लामा घरेलु तथा साना उद्योगको संचालन स्थिति अध्ययन कार्य सम्पन्न गरिएको थियो । यसैगरी आ.ब. २०६५/०६६ मा मकवानपुर र पाल्पामा गरीएको अध्ययनको नतिजा माथि तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

व्यवसाय सम्बर्द्धन कार्यक्रम संचालन

घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत संचालित व्यवसाय सम्बर्द्धन कार्यक्रम एउटा नयाँ व्यावसायिक कम्पनी सृजना गर्ने विल्कूलै भिन्न तरिका हो । यसले नयाँ उद्यमीहरूलाई कार्य गर्ने ठाँउ र सहयोगको वातावरण श्रृजना गरि विकसित र सफल उद्यमी तयार गर्दछ । सीप तथा नौलो व्यवसायिक योजना भएका तर आर्थिक तथा उचित वातावरणको अभाव भएका व्यक्तिहरूलाई **Incubation Center** मा राखी व्यवसायको पूर्ण विकासको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधारहरू, वातावरण र चाहिने सबै खालका व्यवस्थापन, बजार विकास, वित्त व्यवस्था आदि विषयमा आवश्यक मद्दत गरिन्छ । व्यवसाय सम्बर्द्धन कार्यक्रमले नविन सोच र विचारलाई सक्षम र प्रतिस्पर्धि व्यावसायमा रूपान्तरण गराउने दृष्टिकोण राखेको छ । यसको मुख्य उद्देश्य नविनतम प्रविधि समेतको उपयोग गरेर उच्च मूल्यका बस्तु तथा सेवा उत्पादन गर्ने सृजनशील, प्रतिस्पर्धी र सक्षम व्यवसायी तयार पार्न सहयोग पुऱ्याउने रहेको छ । यस कार्यक्रमले व्यवसायिक प्रशिक्षार्थीहरूलाई निम्न लिखित सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्य रहेको छ ।

- ⇒ कार्यकक्ष र कम्प्युटर लगायत कार्यालय सम्बन्धी उपकरण एवं इन्टरनेट र संचार सुविधा ।
- ⇒ पूँजी व्यवस्थापन सम्बन्धि परामर्श
- ⇒ बजार व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी प्रशिक्षण र परामर्श सेवा
- ⇒ प्राविधिक प्रशिक्षण, परामर्श, प्रयोगशाला प्रयोग र परिक्षण सम्बन्धी सुविधाको लागि सहयोग ।
- ⇒ व्यवसाय स्थापना सम्बन्धी कानूनी तथा प्रशासनिक सहायता ।
- ⇒ बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण सम्बन्धी परामर्श र सहयोग ।
- ⇒ सम्बर्द्धन अवधि पूरा भएपछि पनि सम्पर्क, अनुगमन, परामर्श र सहयोगको नियमित व्यवस्था ।

यसै संदर्भमा कार्यक्रमले खुला रूपमा आन्धान गरे अनुसार विभिन्न व्यवसायिक प्रशिक्षार्थीहरूले व्यावसायिक योजना सम्बर्द्धनका लागि आवेदन दिएकोमा हाल ६ जना व्यवसायिक प्रशिक्षार्थीहरूको व्यवसायिक योजना छानिएका छन् । यस कार्यक्रमसँग आवद्ध व्यवसायिक योजनाहरू यस प्रकार छन् :

१. “मातृभूमि चुलो जडान उद्योग”

यस उद्योगले दाउरा, ब्रिकेट तथा कोइला बाट बल्ने ६ प्रकारका चुलोहरू उत्पादन गर्ने लक्ष राखेको छ, जुन आजको इन्धन अभावको अवस्थामा असाध्यै सान्दर्भिक उद्योग सावित हुन सक्नेछ ।

२. सुसाम फुड प्रोडक्ट्स

यस उद्योगले नेपाली भूमिमा धेरै मात्रामा उत्पादन हुने एक प्रकारको फल लप्सीबाट चकलेटको रूपमा उच्चस्तरको लप्सी क्यान्डी तथा अमलाबाट अमला क्यान्डीहरू उत्पादन गरी विदेशमा समेत विक्री गर्ने लक्ष लिएको छ । जसले गर्दा विदेशी मुद्राको समेत आय हुन जाने सम्भावना प्रशस्त रहेको छ ।

३. अणिमा दृश्य सर्वेक्षण सेवा केन्द्र

यस उद्योगले विभिन्न सीप, कला, कौशलसँग परिचय गराउनका लागि बहुप्रविधिको उपयोग गरि आम संचारका माध्यमसम्म पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ । देशको माग बमोजिम कृषि, उद्योग, घरेलु उत्पादन, शिक्षा, संचार र स्वास्थ्यको क्षेत्रमा भएको विकास, माग, र आवश्यकताहरूबारे वृत्तचित्र निर्माण तथा अन्य प्रविधि मार्फत सूचना प्रसार गर्ने यस उद्योगको मुख्य लक्ष रहेको छ ।

४. वेभ फ्यूजन नेपाल प्रा. लि

नेपाल सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्यहरू एउटै वेभसाइटबाट हेर्न मिल्ने गरि वेभसाइटको निर्माण गर्ने उद्देश्य यस उद्योगको रहेको छ, जसले गर्दा सम्पूर्ण नेपालबारे चाहिने सत्य तथ्य सूचनाहरू एउटै वेभपेजमा उपलब्ध हुन सक्नेछ ।

५. श्री हिमालयन प्राकृतिक अग्रबत्ती उद्योग :-

यस उद्योगले नेपालमै उपलब्ध खेर गैरहेका वनस्पतिहरूको संकलन गरि अग्रबत्ती बनाउने उद्देश्य राखेको छ जुन अग्रबत्ती अन्य विदेशी अग्रबत्ती भन्दा सस्तो, बास्नादार, भिङ्गा तथा लामखुट्टे भगाउन समेत सहयोगी हुने छ भन्ने उहाँको व्यवसायिक योजनाको दावी रहेको छ ।

६. नलेज बेस्ड इंकुबेशन :-

यस व्यवसायले एउटा शैक्षिक वेभसाइट जुन कि नेपाल भरिका स्कूल तथा कलेजहरूको लागि एक पूर्ण इ कम्प्युनिटीको रूपमा विकसित हुन पुग्नेछ, बनाउने छ जसले आफ्नो कम्प्युनिटिका सदस्य स्कूल तथा कलेजबारे सम्पूर्ण जानकारी उपलब्ध गराउने छ ।

हाल यी संपूर्ण व्यवसायिक प्रशिक्षार्थीहरूको कार्यक्रमको सहयोगमा ठोस व्यवसायिक योजना तैयार भैरहेको छ । उनीहरूकै व्यवसायिक योजनाले मागे अनुसार उनीहरूलाई अधि बढ्न यस व्यवसायीक सम्बर्द्धन कार्यक्रमले मद्दत गर्नेछ ।

घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र

परिचय :

नेपालमा वि.सं. १९९६ मा नेपाली कपडा र घरेलु इलम प्रचार अड्डाको स्थापनाबाट सीपमूलक तालिमको थालनी भएको हो । आर्थिक वर्ष २०१३/१४ मा घरेलु इलम केन्द्रको स्थापना भएपछि विभिन्न विषयको सीपमूलक तालिम प्रदान गर्न व्यवस्थित रूपमा प्रयास गरेको पाइन्छ । यसरी स्थापना भएको घरेलु इलम केन्द्र आर्थिक वर्ष २०२१/२२ देखि अञ्चल/केन्द्रमा परिणत गरिएपछि जिल्लास्तरमा विस्तार गरेको पाइन्छ । आर्थिक वर्ष २०२२/२३ मा घरेलु इलम केन्द्रलाई घरेलु तथा ग्रामीण उद्योग विभागको प्राविधिक प्रशिक्षण शाखाको रूपमा कायम गरियो । आर्थिक वर्ष २०४१/५० मा भएको संगठनात्मक पुनः संरचना अनुसार घरेलु तथा साना उद्योग विभागको प्राविधिक प्रशिक्षण शाखालाई विभाग अन्तर्गत घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्रमा परिणत गरी तालिमको प्रकृतिमा पनि समायोजन गरियो । जस अनुसार यस केन्द्रबाट लामो समयको तालिमको सट्टा बढीमा ६ महिना अवधिसम्मको व्यावसायमूलक सीप विकास तालिम र अन्य अल्पकालीन तालिम सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०५८/५९ देखि विगतमा विभाग अन्तर्गत छुट्टै आयोजनाको रूपमा सञ्चालित छालावस्तु उत्पादन आयोजना, सेराभिक प्रवर्द्धन आयोजना र हाते कागज उत्पादन आयोजनालाई समायोजन गरी केन्द्रको पुनः संरचना गर्ने गरी कार्यक्षेत्र समेत बढाइएको छ । साथै आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि विभाग अन्तर्गतको तयारी पोशाक सिलाई प्रशिक्षण केन्द्रलाई समेत यसैमा गाभिएको छ ।

उद्देश्य :

सीपमूलक तालिमको माध्यमबाट देशमा विद्यमान बेरोजगारी, अर्ध बेरोजगारीको समस्या समाधान गर्ने एवं स-साना स्तरका घरेलु र साना उद्योगको विकासमा सहयोग पुर्याउने यस केन्द्रको प्रमुख उद्देश्य हो ।

केन्द्रबाट सम्पादन गरिने कार्यहरु :-

- (क) विभिन्न किसिमका सीपमूलक तालिम प्रदान गर्ने ।
- (ख) सीपमूलक तालिम लिएका व्यक्तीहरुलाई रोजगार प्राप्त गर्नमा सघाउने ।
- (ग) तालिम प्राप्त व्यक्तिलाई कर्जा उपलब्ध गराई आयमूलक कार्यमा लाग्न सहयोग पुर्याउने ।
- (घ) आयमूलक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तीहरुको सीप अभिवृद्धि गर्ने ।

तालिका नं. २३

घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्रको आ.व. २०६५/६६ को वार्षिक लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

क्र.सं.	विवरण	इकाई	आ.व. २०६५/६६ को वार्षिक			
			लक्ष्य	प्रगति		
				महिला	पुरुष	जम्मा
१	सीप विकास तालिम (साधारण र एडभान्स)	जना	५००	०	०	५४६
२	सहभागितामूलक सीप विकास तालिम	जना	५००	-	-	५००
३	वस्तुगत तालिम					
	➤ हातेकागज	जना	३०	१७	१३	३०
	➤ छालावस्तु	जना	६०	६२	१६	७८
	➤ सेरामिक	जना	४५	३३	२२	५५
	➤ तयारी पोशाक	जना	२२५	२१९	६	२२५
४	उच्चमशीलता विकास तालिम	जना	१२५	५९	३२	९१
५	मेला प्रदर्शनी	पटक	२			२
६	पाठ्यक्रम विकास तथा तालिम प्रभावकारित अध्ययन	वटा	४			४
७	प्राविधिक परामर्श तथा गुणस्तर सुधार	आ.अ.	१०			१०
८	प्रशिक्षक प्रशिक्षण	जना	१५			१८
९	अनुगमन	पटक	-			-
१०	माग सर्वेक्षण	पटक	०			०
११	प्रशिक्षार्थी अध्ययन भ्रमण	पटक	३			२
१२	AIDS सचेतना कार्यक्रम	पटक	५००			५७१

कार्यक्रमको संक्षिप्त परिचय:

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा यस प्रशिक्षण केन्द्रको नाममा स्वीकृत कार्यक्रम मध्ये तयारी पोशाक, हातेकागज, सेरामिक, छाला तथा औद्योगिक प्रवर्द्धन कार्यक्रमको लागि बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ। ती कार्यक्रमहरूको विस्तृत विवरण निम्न प्रकार छ :-

(क) तयारी पोशाक प्रवर्द्धन कार्यक्रम

नेपाली तयारी पोशाक उद्योगको प्रविधि सुधार गर्न जापान सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग संस्था (जाइका) को आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा तयारी पोशाक आयोजनाको स्थापना २०३७ सालमा भएको हो। २०४३ सालमा आयोजनाको अवधि पूरा भएपछि आयोजनाले गार्मेन्ट उद्योगहरूको विकासमा योगदान पुऱ्याउन सक्ने कुरालाई मध्यनजरमा राखी नेपाल सरकारले आपनै स्रोतमा यो आयोजना सञ्चालन गर्दै आएको छ। यस आयोजनाबाट उत्पादित जनशक्तिहरूले गार्मेन्ट उद्योगहरूमा सजिलै काम पाउन सक्नु भन्ने उद्देश्यले २०५२ सालमा नेपाल सरकार र नेपाल तयारी पोशाक उद्योग संघ बीच सम्झौता भई हालसम्म यो आयोजना उक्त संघको समेत सहयोगमा सञ्चालन हुदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि यस आयोजनालाई घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्रमा गाभिएको छ।

(ख) हातेकागज प्रवर्द्धन कार्यक्रम

नेपाली हातेकागज परम्परादेखि चल्दैआएको एउटा महत्वपूर्ण घरेलु उद्योग हो। यसलाई जापानी प्रविधिबाट कागज उत्पादनमा सुधार ल्याउन २०३७ सालमा घरेलु तथा ग्रामीण उद्योग विभाग र जापान सरकारको जाइकासाग सम्झौता भई तयारी पोशाक तथा हातेकागज आयोजनाको स्थापना भयो। आयोजना अवधि पूरा भएपछि २०४३ सालमा यो आयोजना घरेलु तथा साना उद्योग विभागमा हस्तान्तरण भएको हो। आर्थिक वर्ष २०५८/५९ देखि यो आयोजना खारेज भई घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र अन्तर्गत हातेकागज प्रवर्द्धन कार्यक्रमको रूपमा सञ्चालन हुदै आएको छ।

नेपालको हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रमा पाइने लोक्ता तथा अन्य रेशाजन्य बोटबिरुवाहरूलाई कच्चा पदार्थको रूपमा प्रयोग गरी उत्पादन गरिदै आएको नेपाली कागजको स्वदेशी तथा विदेशी बजारमा पहुँच बढाउन उत्पादन प्रक्रियामा नयाँ प्रविधिको प्रयोग गरि स्थानीय रोजगारीको अवसर उपलब्ध गराउनका साथै स्थानीय जनताको आय आर्जनमा सघाउ पुऱ्याउने यस कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ।

(ग) सेरामिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम

नेपालमा परम्परागत माटोका सामान बनाउने पेशामा संलग्न व्यावसायीहरूलाई आधुनिक प्रविधिबारे सीप प्रदान गरी सेरामिक उद्योग स्थापनाको विस्तारबाट यस क्षेत्रको रोजगारीको अवसरमा वृद्धि गरी आय आर्जन बढाउने लक्ष्य राखेर सन् १९८४ अप्रिलदेखि सेरामिक प्रवर्द्धन आयोजनाको सुरुवात भएको हो। यो आयोजना नेपाल सरकार र संघीय गणतन्त्र जर्मन सरकारको द्विपक्षीय सम्झौता अनुसार चरणवद्ध रूपमा १९८४ देखि १९९५ सम्म सञ्चालनमा रह्यो। तत्पश्चात् जर्मन सरकारबाट १९९८ सम्म तालिम कार्यक्रममा थप सहयोग प्राप्त भएको थियो। यो आयोजना जर्मन सरकार (GTZ) को सहयोगमा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत सञ्चालन भएको थियो।

यस आयोजनाको विभिन्न अवधिहरूमा अनुसन्धान गरिएका आधुनिक प्रविधिहरूको विस्तार गर्न र दक्ष जनशक्ति तयार गर्न लामो तथा छोटो अवधिको तालिम सञ्चालन गरी उद्योग प्रवर्द्धनका कार्यहरू गरिएको थियो। जसबाट भक्तपुर क्षेत्रमा २० वटा आधुनिक सेरामिक उद्योगहरू स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका छन् भने तालिमकर्ता महिला तथा पुरुष गरी ३० जिल्लामा १,६३९ जनाले तालिम प्राप्त गरी सेरामिक सम्बन्धी विषयमा दक्ष भएका छन्।

यस आयोजनाबाट निजी स्तरमा स्थापित सेरामिक उद्योगहरूलाई प्रविधि विस्तार तथा परामर्श सेवा उपलब्ध गराउदै आएको छ भने तालिम प्राप्त प्रशिक्षार्थीहरूको अनुगमन गर्ने कार्य पनि हुदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०५८/५९ देखि यस आयोजनालाई खारेज गरी आयोजनाले गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरू घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र अन्तर्गत सेरामिक प्रवर्द्धन कार्यक्रमको नामबाट सञ्चालन भइरहेको छ।

नेपालमा परम्परागत रूपमा कार्यरत कुमालेहरूलाई माटोको भाडा बनाउने उपयुक्त प्रविधिबारे जानकारी दिलाएर तिनीहरूको उत्पादकत्व एवं गुणस्तर सुधार गरी आयस्तरमा वृद्धि गर्ने र सेरामिक सम्बन्धी तालिमको माध्यमबाट दक्ष जनशक्ति उत्पादन गरी रोजगारी सिर्जना एवं सेरामिक उद्योगको प्रवर्द्धन गर्ने यस कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ।

(घ) छालावस्तु प्रवर्द्धन कार्यक्रम

छाला र छालावस्तु उद्योगहरूको विकास तथा प्रविधिमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले उद्योग मन्त्रालय अन्तर्गत विश्व बैङ्क, औद्योगिक विकास आयोजनाको प्राविधिक ऋण सहयोगमा छाला उद्योग समन्वय इकाईको रूपमा २०३९ सालमा यो आयोजना सुरु भएको हो। छाला तथा छालावस्तुप्रति बढ्दै गएको आकर्षणलाई मध्यनजर राखी आर्थिक वर्ष २०४८/४९ देखि

यस आयोजनाबाट विपन्न वर्गका लागि आय आर्जनमा सहयोग पुऱ्याउन सीपमूलक तालिम सञ्चालन गर्दै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०५८।५९ देखि यस आयोजनालाई खारेज गरी आयोजनाले गरेको सबै कार्य घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र अन्तर्गत छालावस्तु प्रवर्द्धन कार्यक्रमको रूपमा सञ्चालन हुँदै आएको छ ।

यस कार्यक्रमको उद्देश्य देहायबमोजिमको रहेको छः-

- (क) छालावस्तु उत्पादन तालिमको माध्यमबाट यस क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन गरी छालावस्तु उद्योगको प्रवर्द्धनमा सहयोग पऱ्याउने ।
- (ख) छालावस्तु उत्पादन सम्बन्धी प्राविधिक परामर्श तथा सहयोगको माध्यमबाट स-साना व्यवसाय सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

बन्दी प्रशिक्षण कार्यक्रम

नेपाल सरकारको जेल सुधार योजना मुताबिक घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत केन्द्रीय कारागार काठमाडौं तथा भ्फापा, कास्की र पाल्पा कारागारमा तालिम केन्द्रहरु खोली कपडा बुनाई तथा रंगाई सम्बन्धी तालिम दिइँदै आएको छ, जसको उद्देश्य विभिन्न प्रकारका अभियोगमा लामो अवधिको जेल जीवन बिताउनुपर्ने बन्दीहरुले जेलभित्र बसेको अवधिमा सीपमूलक तालिम प्राप्त गरी जेल जीवनको समाप्ति पश्चात् स्वावलम्बी बन्न सक्नु भन्ने रहेको छ । यसै कार्यक्रम अन्तर्गत केन्द्रीय कारागार कारखाना काठमाडौंका पुरुष बन्दीहरुलाई उपयुक्त अनुसार तालिम दिई उत्पादन कार्यमा समेत सरिक गराइन्छ, भने महिला बन्दीहरुका बन्दीहरुलाई सिलाई, बुनाई सम्बन्धी तालिम दिइन्छ । यस कारखानाले पुरुष बन्दीहरुलाई टेक्सटाइल (कपडा बुनाई र रंगाई) विषयको एक वर्षे तालिम दिई तत्पश्चात् उत्पादन कार्यमा संलग्न गराउने महिला बन्दीहरुको लागि एक वर्षे सिलाई एवं बुनाई तालिम दिने गरिएको छ । कारागारहरुमा सञ्चालित तालिमको विवरण निम्न तालिका नं. २४ र २५ मा देखाइएको छ ।

तालिका नं. २४

कारागार कारखानाहरुद्वारा बन्दी प्रशिक्षण कार्यक्रम

क्र.सं.	कारागारको नाम	तालिम प्राप्त गर्ने प्रशिक्षार्थी संख्यां				
		आ.व. २०६१।६२	आ.व. २०६२।६३	आ.व. २०६३।६४	आ.व. २०६४।६५	आ.व. २०६५।६६
१	केन्द्रीय कारागार कारखाना, काठमाडौं	३५	३६	३४	३३	३५
	जम्मा	३५	३६	३४	३३	३५

आर्थिक वर्ष २०१६।१७ देखि २०६५।६६ को अन्त्यसम्म पुरुष बन्दीतर्फ २,७७० र महिलातर्फ २७४ समेत जम्मा ३,०४४ जनालाई उपर्युक्त तालिम तथा उत्पादन कार्यमा संलग्न गराई सकिएको छ । माथिको तालिकामा केन्द्रिय कारागार कारखानामा रहेका बन्दीहरुलाई आ. व. २०६१।६२ देखि आ. व. २०६५।६६ सम्म प्रदान गरिएको तालिमको संख्यात्मक विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । बन्दीहरुले तालिम अवधिभर मासिक तालिम भत्ता र उत्पादन कार्यमा संलग्न बन्दीले कामदार ज्याला तथा उत्पादित वस्तु मूल्याङ्कन अनुसारको ज्यालाका साथै प्रत्येक वर्ष काम गरेको अवधिको साठी दिनका दरले नियमानुसार कैद माफी पाउने व्यवस्था रहेको छ ।

जीउँदै मर्याको भनी नाम कस्को, उद्यम बिना बित्दछ काल जसको ।

आदिकवि भानुभक्त आचार्य

तालिका नं. २५

केन्द्रीय कारागार कारखानाको बन्दी तालिम तथा उत्पादन विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				
		२०६१/६२	२०६२/६३	०६३/६४	०६४/६५	०६५/६६
१	बन्दी तालिम	३५	३६	३४	३३	३५
	(क) पुरुष	३५	३६	३४	३३	३५
	(ख) महिला	-	-	०	०	०
२	कपडा उत्पादन (रु.)	३३०५३००	२६४०८९८	२५२९६००	२४०६५००	१७०७५०४/७५
३	बिक्री (रु.)	२०८६५००	२६५७४४४	२०५५५००	२३८१५००	२३६८८४७/९८

माथिको तालिकामा केन्द्रीय कारागारमा रहेका बन्दीहरुलाई आ. व. २०६०/६१ देखि आ. व. २०६५/६६ सम्म प्रदान गरिएको तालिमको संख्यात्मक विवरण र उत्पादित कपडा र सो को बिक्री मूल्य प्रस्तुत गरिएको छ । यस कारखानाले तन्ना, पर्दा, सारी, सटिङ्ग, पप्लीन तथा अन्य आकर्षक डिजाइन र रंगको सुतीकपडा उत्पादन गर्नुको साथै ग्राहकको चाहना अनुरूपको नमूना बमोजिम रंग तथा डिजाइनको सुतीकपडा अर्डरमा पनि तयार गर्ने गर्दछ ।

केन्द्रीय कारागार कारखानाले निम्न सेवा प्रदान गर्दछः

- (क) जेल सुधार योजना अनुसार बन्दीहरुका लागि टेक्सटाइल विषयको तालिम दिने र तत्पश्चात् उत्पादन कार्यमा संलग्न गराउने ।
- (ख) ग्राहकको माग तथा चाहना अनुसारको सुतीकपडा उत्पादन गर्ने ।
- (ग) उत्पादित सुतीकपडा थोक तथा खुद्रा बिक्री वितरण गर्ने ।

नोट :- कारखानाबाट उत्पादित कपडा व्यापारिक उद्देश्यबाट सञ्चालित संघ, संस्था, व्यापारीवर्गको थोक खरिदमा १० प्रतिशत छुटको पनि व्यवस्था छ ।

हस्तकला प्रवर्द्धन इकाई

नेपालको परम्परा र संस्कृतिमा आधारित हस्तकला डिजाइन र मोडेलको विकास गरी हस्तकलाका उत्पादनहरूको निकासी प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले यस इकाईको स्थापना २०२४ सालमा भएको हो । २०३९ सालदेखि तक्मा, शिल्ड र टूफी उत्पादन समेत सुरु गरेको यो इकाई २०४९ सालदेखि घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय ललितपुरमा गाभिई सञ्चालन हुादै आएको छ । यस इकाईका मुख्य मुख्य कार्यहरू निम्न प्रकार छन् ।

- (क) हस्तकला सम्बन्धी डिजाइनको विकास गरी वितरण गर्ने ।
- (ख) हस्तकलाका उत्पादनमा प्रयोग हुने औजारहरूको डिजाइनहरू सुधार गर्ने ।
- (ग) व्यावसायिक उत्पादनको लागि नयां हस्तकला डिजाइनहरू उपलब्ध गराउने ।
- (घ) तक्मा, शिल्ड र टूफीहरू उत्पादन गर्ने ।
- (ङ) हस्तकला सम्बन्धी सीपमूलक तालिम प्रदान गर्ने र त्यस्ता तालिम प्रदान गर्ने अन्य निकायहरूलाई सहयोग गर्ने ।

यस इकाईबाट आर्थिक वर्ष २०६१।६२ देखि २०६५।६६ सम्म उत्पादन गरेका कामको विवरण निम्न तालिका नं. २६ मा दिइएको छ ।

तालिका नं. २६

हस्तकला प्रवर्द्धन इकाईको प्रगति विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम	संख्यात्मक विवरण				
		आ.व. २०६१।६२	आ.व. २०६२।६३	आ.व. २०६३।६४	आ.व. २०६४।६५	आ.व. २०६५।६६
१	हस्तकला मोडेल तयारी (थान)	-	-	-	०	०
२	हस्तकला डिजाइन विकास तथा वितरण	३९ थान	२३	३२ थान	४५ थान	२२ थान
३	डिजाइन पुस्तिका छपाई	-	-	-	०	०
४	नमूना प्रदर्शनी तथा सङ्कलन	-	-	-	०	०
५	विभूषण उत्पादन (रु. हजारमा)	३८४०	३३९८.७	१०९४.९	१८१०.२८७	३२७२.१८०
६	पट्टिका (फिटमा)	१२१०३.६	१११९९	३५६०	०	०